

Nabavljalno združništvo v Švici

(Konec.)

Privatna trgovina se rada poslužuje zaščitnih znamk za svoje blago, da ga na ta način bolje in lažje reklamira. Vso ogromno reklamo mora navadno plačati konsument in sicer tako, da blago, katerega potrošnja je ravno zaradi silne reklame velika, osvoji tržišče in potem diktira cene, ki niso v razmerju s pravo vrednostjo blaga. Švicarska Zveza je ravno radi tega morala imeti v zalogi mnogo istega blaga, a z različnimi znamkami, kajti vsak konsument si izbira svoje blago z gotovo znamko in ga naroča več ali manj stalno. Na ta način je imela Zveza škodo, bodisi v neprodanem blagu iste vrste in kvalitete, torej v nerentabilno naloženem kapitalu, bodisi v porabljenem prostoru, ki je potreben za razno blago različnih znamk, ker se ne proda, v zalogi pa se mora imeti. Zveza se je temu izognila na ta način, da je sklenila z nekaterimi tovarnami dogovor, po katerem vse tovarne pakirajo svoje proizvode ne v lastnih, zaščitnih omotih, marveč v zavojih z z a d r u ž n o z n a m k o „K o - o p“. Na ta način se je v združnih prodajalnah pojavilo blago le pod eno znamko. Zadrugarji so se ga kmalu privadili in so zadovoljni z njim, ker njegova kakovost ni nič slabša od privatnega, morda je celo boljša.

Za pakiranje blaga pod združno znamko se je zavzel zlasti dr. Henry Fauchère. V svoji knjigi o švicarskem nabavljalnem združništvu navaja, da je Zveza ugotovila, koliko cenejše je blago z znamko „Ko-op“ od privatnega (čokolada za 7 %, pecilni prašek 20 %, bonboni 47 %, milo 39 % !)

S svojo propagando je Zveza pokazala zadrugarjem vso škodljivost in dobičke kapitalističnih podjetij. Švicarski zadrugar zato odklanja luksuzno pakiranje in bučno reklamo za proizvode kapitalističnih podjetij, kajti on ve, da je kvaliteta blaga najvažnejše, omot pa postranska stvar.

Eminentne važnosti v združništvu je lastna proizvodnja. To so kmalu spoznali tudi švicarski zadrugarji in so že zgodaj pričeli ustanavljati majhna združna podjetja, ki so pa imela bolj obrtniški

kot industrijski značaj. Na velika združna podjetja so pričeli misliti šele tedaj, ko so bila materialna sredstva Zveze in zadrug zadostna in prav tako tudi potrošnja poedinih industrijskih produktov velika.

Akcija v tej smeri je postala intenzivnejša, ko so trgovci v svoji borbi proti zadrugam napotili nekatere tovarne, da so zadrugam ustavile dobave.

Zveza pa se ni dala ugnati, marveč je pričela blago, čigar dobavo so domače tovarne odklonile, n. pr. obutve, uvažati iz inozemstva. Ko so tovarne videle, da bojkot zadrug ne uspeva, so skušale doseči sporazum z zadrugami na ta način, da bi jim dobavljale blago mimo Zveze, toda zavedni zadrugarji so to odbili. L. 1911. sta zadrugarja dr. Kinding in B. Jaeggi predlagala, da se naj ustanovi združna tovarna obutve. Predlog so sprejeli in po enoletnih pripravljalnih delih so v Baslu zgradili tovarno obutve, ki je ena od najbolj urejenih švicarskih tovarn. Izdeluje sicer le neluksuzno blago, ki je vsem dostopno, vendar so vsi zadrugarji z njim zadovoljni tako po ceni, kot po kvaliteti. Zaposluje 220 delavcev in nameščencev, ki so bolje plačani kot delavci v privatnih tovarnah, ki imajo 9 dnevni letni odmor in ki se jim na koncu leta vpisuje 5% od njihove letne plače kot vloga pri Združni banki.

Tudi peki so hoteli ovirati Zvezo. Zato so napotili mlinarje, da so zadrugam ustavili dobave, in sicer radi tega, ker so združne pekarnice prodajale kruh ceneje kot v privatnih pekarnah. Vsa prizadevanja Zveze, da bi se to preprečilo, so se izjalovila in tako je morala Zveza dobavljati moko iz inozemstva, ki je pa bila seveda dražja kot domača. Da bi mlini ta bojkot ustavili, so peki zahtevali od Zveze, da se bo prodajala moka in kruh v združnih prodajalnah po istih cenah kot v privatnih. Zveza je to odklonila, ker je smatrala, da pri moki in kruhu kot najbolj potrebnem živilu, nihče ne sme bogateti. Spor in bojkot je šel svojo pot, Zveza pa je pričela misliti na svoj mlin. In res ji je po tajnih pogajanjih z mlinarji uspelo, kupiti največji mlin v Švici in sicer mlin v Zürichu (l. 1911.). Na ta način je Zveza kartel mlinarjev razbila.

Združni mlin v Zürichu ima letno kapaciteto 2500 vagonov moke, ki jo zadruga dobivajo ceneje kot preje iz privatnih mlinov. L. 1917. je Zveza kupila še mlin v Rievatzu.

Prav zelo so se borili švicarski zadrugarji za to, da bi v svojih mesnicah dobivali meso. Poedine zadruga so ustanovljale svoje mesnice, ki pa niso uspevale, ker je bila konkurenca malih prodajalcev mesa prevelika, poleg tega pa je bila nabava mesa riskantna, posebno za oddaljenejša zadruga. Zveza je skušala to stvar urediti, posebno še ko je bila borba s karteli obutve, mlinov in čokolade končana. V

Švici je obstojala dobro uvedena družba Bell, ki se je bavila s prodajo mesa in mesnih proizvodov na veliko in malo. Zveza je torej sklenila, da bo stopila v poslovno zvezo z Bellom. To sta predlagala O. Scher in Jaeggi. Zveza je odkupila del delnic Bella, dobila na ta način kontrolo v upravi in Bell je pričel dobavljati Zvezi in zadrugam meso. To je vzbudilo velik hrup, češ da je Zveza zatajila zadružna načela, ker je stopila v odnose s kapitalisti. Največji sovražniki zadružništva so postali največji njegovi poborniki. Zveza je morala sklicati celo občni zbor, da se je stvar lahko uredila. Kako prav je imela Zveza v tem poslu se je pokazalo pozneje, ko je kupila večino delnic Bella in je l. 1918. na ta način faktično dobila prvo besedo v upravi družbe.

Vsako, pa tudi zadružno podjetje se lahko svobodno razvija le tedaj, ako ima dovolj denarnih sredstev. Privatna podjetja si jih navadno najdejo v bankah, dočim je to za zadružna podjetja težje, kajti privatne banke skušajo čim več profitirati, poleg tega pa pod vplivom protizadružnih elementov ovirajo poslovanje z zadrugami. Švicarski zadružniki so si skušali pomagati na ta način, da so uvedli vlogo na štednjo in izdajali obligacije. Potem so upeljali bančni oddelek pri Zvezi. Pa tudi to je bilo premalo. Po svetovni vojni so delavski sindikati in zadružniki hoteli osnovati vsak svojo banko. Ker pa je večina sindikalnih delavcev itak včlanjenih v zadrugah, so končno sklenili osnovati skupno banko. L. 1927. se je v Freidorfu osnovala „Banka zadrug in sindikatov“ s sediščem v Baslu. L. 1928. se je preimenovala v Centralno zadružno banko. Zveza je najprej vpisala 2 milij. kapitala (od 3'5 milij.), pozneje pa še 5 milij. (od 10'5 celotnega kapitala). Tudi Zadružna banka je naletela na odpor pri kapitalistih, ki so jo skušali ovirati na ta način, da so razširjali laži, da bo nova banka podpirala razna politična gibanja (sindikate!).

Prav tako pereče vprašanje kot banka je bilo za Zvezo tudi vprašanje zavarovanja zadružnih nameščencev ter splošno zavarovanje zadrugarjev.

Z zavarovanjem zadružnih nameščencev je hotela Zveza izvršiti važno socialno delo. Tedaj so sicer privatni nameščenci bili organizirani v svojih pokojninskih zavodih. Toda ti zavodi so bili v rokah kapitalistov in so zato često morali sanirati kapitalistična podjetja. Zveza pa je za svoje nameščence hotela kaj več ukreniti. L. 1900. se je uvedlo pokojninsko in invalidno zavarovanje nameščencev Zveze, za nameščence zadrug pa še ni bilo nič ukrenjenega. Jaeggi se je močno boril zanje in končno so l. 1909. osnovali „Zavarovalni zavod švic. nab. zadrug“, v katerem pa je bilo komaj 6 zadrug (poleg Zveze).

Polagoma pa so pričele pristopati tudi druge zadruge. Sedaj je včlanjenih 90 zadrug s 4586 zavarovanci. Zavarovanje predvideva invalidno in starostno zavarovanje nameščencev ter pokojninsko zavarovanje družine. Višina pokojnine se ravna po plači v zadnjem letu in letih službe. L. 1936. so znašala celokupna zavarovanja za onemoglost in starost 20,244.358 fr., zavarovanja družin pa 14,499.783 fr.

Prav tako je bila pokrenjena tudi akcija, da bi se uvedlo starostno zavarovanje za nameščence in delavce, člane zadrug. Zlasti za slednje bi to prišlo prav, ker si pri svoji borni plači ne morejo ničesar prihraniti za starost. Vprašanje zavarovanja se je obravnavalo na mnogih skupščinah Zveze. Postopanje privatnih zavarovalnic, ki so iskale ogromnih dobičkov in zavarovance kratile pri izplačilu zavarovanj, je še prav posebno vzpodbudilo zadrugarje, ki so končno l. 1917. uvedli „švicarsko ljudsko zavarovanje“, zadrugo za zavarovanje, ki jo je finansirala Zveza. Vsi zadrugarji so bili z novo ustanovo zelo zadovoljni in v kratkem času se je nabralo ogromno število članov. Koncem leta vrača zadrugarjem dosežene prihranke kot ristorno.

Da je Zveza pri vseh svojih podjetjih tako zelo napredovala, je nemala za sluga propagande, predavanj, tiska in konferenc. Zveza izdaja nekoliko listov v nemškem, francoskem in italijanskem jeziku („Genossenschaftliche Volksblatt“ v 270.000 izvodih, „La coopération“ v 64.000 izvodih, „La cooperazione“ v 13.000 izvodih). Zadrugam pa izdaja vsak teden „Bulletin“ o cenah blaga, prometu itd. Zveza ima svojo tiskarno, ki je od skromnih početkov (2 delavca) postala ena od največjih tiskarn.

Tudi kmetovalci so organizirani v svojih zadrugah, ki so zelo močne in povezane v Zvezi poljedelcev („Bauernverband“), v kateri je bilo l. 1939. organiziranih 53 raznih kmetijskih zvez s 391.963 člani. Na ta način je Zveza dejansko predstavnica švicarskega kmetijstva.

V začetku sta bili obe veji združništva, kmetijske in nabavljalne zadruge, v dobrih odnosih. Celó v enotni organizaciji (Združna zveza, predsednik J. Scher) sta bili nekaj časa povezani. Toda na vprašanju povišanja carin na kmetijske produkte se je sodelovanje razbilo, kajti kmetovalci so bili za povišanje, konsumenti pa proti. Člani nabavljalnih zadrug, prav posebno še delavci, so smatrali kmete za nekake kapitaliste v malem in so zahtevali, da se cene poljedelskih produktov znižajo. Tudi funkcionarji Zveze so bili tega mnenja in so zahtevali od poljedelcev, da naj znižajo cene svojih produktov. Ti so to odbili, češ da je poljedelstvo nerentabilno. Tedaj je B. Jaeggi predlagal, da naj Zveza nabavljalnih zadrug odobri znesek 350.000 fr. za nakup sveta, na katerem bi Zveza začela s poljedelstvom in bi

tudi v tem lahko konsument postal svoj producent. Prav tako pa bi se lahko ugotovilo, ali drži ugovor kmetovalcev, češ da poljedelstvo ni rentabilno. Predlog so sprejeli, Zveza je nakupila nekaj sveta, ga vedno bolj širila ter jemala zemljišča tudi v zakup. Dokler je trajala svetovna vojna in so bile meje zaprte, je z Zvezinim posestvom (1000 ha) šlo. Čim pa so se meje odprle, je kljub zaščitenim carinam nastopila kriza, podjetja Zveze so kljub sanacijam hiral, dokler jih ni Zveza prodala. Na ta način so prišli najbolj efektno do zaključka, da četudi vodi potrošnik poljedelstvo v svoji režiji, vendar ni najti onih rezultatov, ki so jih pričakovali. Videli so, da je socializiranje zemlje v praksi drugačno kot socializiranje tovarn.

Veliko delo je storila Zveza z ustanavljanjem **zadružnih letovišč**. Dasi je Švica dežela prirodnih lepot, vendar je imel švicarski delavni človek jako malo od tega. Ves hotelski komfort je bil namenjen le za najpremožnejši svet. Čim je z novim časom prodrla tudi pravica letnega dopusta za delavce in nameščence, so pričeli misliti na to, da bi jim ustvarili tudi dostopne domove oz. pensione, v katerih bi prebili dopuste. Švicarsko zadružno društvo je potom Zveze skušalo izvesti ta problem. L. 1913. se je na predlog Jaeggija ustanovil fond, v katerega so se pričela nabirati sredstva za projektirano zadružno, ki bi imela skrbeti za letoviške domove. S prispevkom 75 fr. neznanega darovalca se je pričelo, l. 1918. pa je Zveza v Wegisu ob Vierwaldstädtškem jezeru kupila svet, na katerem je vstalo lepo zadružno letovišče, po svojih cenah dostopno vsem zadrugarjem. 600 zadrugarjev na leto prebije brezplačno en teden v zadružnem letovišču, in sicer za nagrado, ker so bili najvernejši člani svojih zadrug. Drugo zadružno letovišče je v Jognyju ob Ženevskem jezeru.

Najmlajše zadružno podjetje je Silag. Bavi se z vskladiščenjem, vtovarjanjem in iztovarjanjem blaga v Baslu. Ima velike silose za žito in bunkerje za premog. Posluje pa tudi za privatnike.

Ponos švicarskih zadrugarjev je mala zadružna kolonija Freidorf v bližini Basla. Freidorf je tip bodočega naselja v zadružni državi. Zadružni pokret se je že od nekdanj baval s problemom organiziranja zadružnega stanovanja. Teorije Owena in Fourierja, ki so to poskušali, so se tedaj izkazale za neizvedljive, toda Freidorf nam kaže, do kakšne meje so to lahko zadružniki izvedli.

Sedaj Švicarji zbirajo denar za drugo kolonijo, ki jo bodo verjetno lahko zgradili čez 30 let. Švicarji so ponosni na svoj Freidorf in pravijo, da ni socializem, niti komuna, marveč da je zadružna ureditev, začetek ustvarjanja nove zadružne zajednice.

Zadružni seminar je pokrenil neumorni Jaeggi. To je ustanova, katere glavni namen je vzgoja po zadružnih načelih.

Vsakdo, ki deluje v združnem pokretu, mora biti vzgojen v združnih načelih. To vzgojo mu daje združni seminar. Delo v seminarju je praktično in teoretično. Osnove dela so: Principi Ročdelskih pionirjev, dela združnih piscev, ki so delali na osnovah Ročdelskih pionirjev, dela Pestalozzija in drugih švicarskih združnih delavcev, zlasti Jaeggija.

Združni kurzi v seminarju se vršijo tedensko, mesečno, četrtno, polletno in v najnovejšem času dvoletno. Udeležujejo se jih zlasti uslužbenci zadrug.

Končno moramo omeniti še eno vejo nabavljalnega združništva in sicer poljedelsko nabavljalno združništvo.

Ko se je v moderni dobi cena poljedelskih produktov občutno znižala in je poljedelstvo postalo nerentabilno, so pričeli kmetovalci ($\frac{1}{4}$ prebivalcev Švice) popuščati poljedelstvo in se baviti z živinorejo. Toda tudi to ni pomagalo. Zato so se kmetovalci združevali v razne družbe za obrambo njihovih interesov. Početki združništva segajo sicer zelo daleč celo do 4. stol., toda ne more se ga smatrati za pravo združništvo sedanje dobe. Pravo združništvo je nastalo šele v drugi polovici preteklega stoletja.

V Švici obstoja 10.000 poljedelskih zadrug vseh vrst. Nabavljalne zadruge so bile v začetku ustanovljene največ radi nabave poljedelstvu potrebnih stvari n. pr. umetnega gnoja, strojev etc. Prvo zadruho je osnoval l. 1865. v Rötterschoenu Konrad Schenkl. Njej so sledile druge. Posli pa so se vedno bolj razširjevali, tako da so pričeli čutiti potrebo po enotni organizaciji za nabave. L. 1886. so ustanovili Zvezo vzhodnošvicarskih poljedelskih zadrug v Winterturu. Pričeli so uvajati druge nabavne predmete, sladkor, milo, plavi kamen, kava, železarska roba. Potem pa je Zveza prevzela tudi vnovčevanje poljedelskih produktov. Tudi proti poljedelskim zadrugam so vstali kapitalisti, toda pod okriljem Zveze so se jim združniki energično zoperstavili in zmagali.

Zveza ima velika skladišča za dobave zadrugam pa tudi za zbiranje poljedelskih produktov. Da bi čim bolj povišala cene in kvaliteto poljedelskih produktov, ima Zveza razna podjetja za predelavo in konserviranje predmetov, tako n. pr. sušilnico sadja, kleti za vino, silose, prazilnico kave. Zveza ima tudi svoja transportna sredstva (20 avtomobilov).

Uslužbenci so zavarovani pri svoji Penzijski blagajni, s katero Zveza ne more razpolagati. Zveza ima veliko število svojih zgradb. Vse nepremičnine so cenjene na 63 milij. šv. fr. 60% nepremičnin je odpisanih.

Dosežene viške uporablja Zveza za odpise, fonde in za ristorno zadrugam. Ristorno pa se ne izplačuje, pač pa ostane v Zvezi kot obratni kapital, toda obresti od tega dobijo zadruge.

* * *

Podali smo kratko sliko švicarskega zadružništva in to po knjigi Jovana Vučurevića, „Potrošačko zadrugarstvo u Švajcarskoj“, ki jo je izdala naša Zveza (Zadr. biblioteka S. n. z. br. 22, Beograd 1939).

Sedanji položaj Mednarodne zadružne zveze

(Konec.)

Stanje zadružništva v teh treh velikih geografičnih področjih se more opisati naslednje:

I. V demokratičnih državah.

Pravno in dejansko je zadružništvo v vseh demokratičnih državah načelno svobodno. V Evropi in preko morja si pridržujejo vlade večine držav neke pravice glede registracije, uravnavanja in nadzorstva zadružništva. Ti ukrepi so nastali v zvezi z izvestnimi olajšavami ali oprostitvami od splošnih zakonskih določb, davščin itd.; namen teh zakonov pa je, da se preprečijo ustanovitve nepravilnih nepristnih zadrug, ki bi hotele zlorabljati omenjene predprave. V drugih primerih so ukrepi, ki se nanašajo na vpis, del določb zakona o splošni upravi, ki se tičejo komercialnih in industrijskih podjetij. Glede notranje organizacije, sestave in ustroja svojih upravnih (poslovnih), nadzornih in posvetovalnih odborov so zadruge v vseh demokratičnih državah vsakega vmešavanja države popolnoma proste. Le v zadnjem desetletju se je dogajalo, da so države pod pritiskom depresije morale posegati v industrijsko proizvodnjo in organizacijo prodaje poljedelskih pridelkov. To poseganje se je izražalo v dveh smereh.

Prvič: Kot v Franciji in v Združenih državah severoameriških je država zadružnim podjetjem dovoljevala finančne olajšave, kar je z njene strani bilo vezano na pogoj in pridržek, da se razširi nadzor države nad zadružnimi podjetji, ki so prejela denarno pomoč.

Drugič: Državno uravnavanje produkcije in prodaje v določenih industrijskih in poljedelskih proizvodov (v Veliki Britaniji, na Danskem, Holandskem in v Švici) je s svojimi utesnitvami prizadelo tudi zadružništvo, predvsem onih strok in panog, v katerih so bila zadružna podjetja šele na prvih stopnjah razvoja, in je le-te prisililo,

da prilagodijo nadaljnji svoj razvoj razvoju zasebnih podjetij. Tipičen primer nudi utesnujoča zakonodaja, ki jo je izdala Švica glede na blagovne domove in verižništvo.

II. V avtoritativnih državah.

Izkustva v Avstriji so pokazala, da je v avtoritarnih državah, ki vežejo parlamentarno vladavino z izvestnimi tvorbami korporacijske organizacije, vključitev v ta sistem za združništvo neugodna. Avstrijsko konsumno združništvo je bilo prisiljeno, sprejeti izvestne omejitve, ki so se nanašale na celokupno število članstva in na proizvajalne obrate, kar je seveda moralo utesniti njegov razvoj. Sicer se pa avstrijske stanovske države, katere teoretska osnova ni predvidevala nikakega strogega strankarskega monopola, notranjo organizacijo združnega pokreta skorajda ni dotaknila.

Letonska, kjer so bile tekom let 1935-37 ustanovljene korporacijske „zbornice“ za trgovino, industrijo, poljedelstvo, obrt in delo, nudi drug primer avtoritarnega režima. Zakon o zadrugah, ki je izšel meseca junija 1937, je donesel reorganizacijo združnih osrednjih organizacij in je ustvaril več ali manj tog sistem za registracijo in dovolila novih zadrug, pa tudi pravila zadrug, ki so že obstojale, je moralo odobriti ministrstvo. Vzorčna pravila za zadruge mora poslej odobriti ministrski kabinet, ministra za finance in za poljedelstvo sta pa pooblaščenca, da moreta, če smatrata to za potrebno, člane poslovedečih odborov, ki jih je izvolila glavna skupščina, zameniti z državnimi namestniki. Vlada je res upravičena imenovati za vsako zadruho za dobo treh mesecev administratorja in zasilno upravo, podaljšati tudi preko te dobe, če meni, da je to potrebno. Ti različni ukrepi so postavili združno gibanje pod dalekosežno državno nadzorstvo. To more, če opravlja nadzorstvo neprijazna in sovražna vlada, kaj lahko učinkovati v škodo združništva.

V Romuniji je zakon o zadrugah predvidel strogo izvajanje ročdelskih načel. Posebnost položaja zadrug je v tem, da so, osrednje združne organizacije združene v neki državni osrednji oblasti. Osebna diktatura krone, ki je bila uvedena začetkom leta 1938. in ki se teoretično naslanja na izvestno obliko korporacijske organizacije industrijskega in poljedelskega življenja v državi, bo pač vpliv države na združno gibanje še nadalje pojačala.

Druga podskupina sestoji iz onih držav, v katerih je bil parlamentarni sistem modificirani — izpremenjen, a v njih javne oblasti neposredno ne težijo za tem, da bi socialno in gospodarsko življenje reorganiziralo po načelih „korporativizma“.

V to skupino spadajo Bolgarska, Estonska, Litva, bivša Poljska, Jugoslavija, Mehika in Turčija. V nekaterih teh držav n. pr. na Poljskem, je že sam zakon predvidel nad zadrugami precejšnjo mero nadzorstva in kontrole s strani države. V drugih državah, kot na Bolgarskem in v Jugoslaviji, je združno gibanje v skoraj enaki meri neodvisno od države kot v mnogih demokratičnih državah, vendar so pa medsebojni odnosi in vezi zelo tesne. Vlada izvaja mogočen vpliv bodisi s tem, da dovoljuje izdatne finančne podpore, ali da se poslužuje združnih osrednjih organizacij kot agentur za izvedbo izvestnih prodajnih, uvoznih in izvoznih ali drugih trgovskopolitičnih naredb. Odnosajev med državo in zadrugami v teh državah tedaj ne moremo proučevati na osnovi obstoječega zakonodajnega ali drugega materiala. Tako proučevanje se mora opirati na poznavanje bistva in narave finančnih administrativnih in osebnih odnosajev med združništvom in vodečimi državnimi uradi.

Tretja podskupina obsega večino južnoameriških ljudovlad, Brazilijo, Bolivijo, Paraguay, Peru, Uruguay, Ekvador, Kolumbijo in Venezuelo, kjer se državna oblast glede izvedbe svojih sklepov zanaša več ali manj na podporo armade. Tudi Japonsko moremo uvrstiti v to skupino.

III. V totalitarnih državah.

Tu moramo točno razlikovati med primeri, kjer prešinja organizacijo nacionalnega, socialnega in gospodarskega življenja „Princip vodje“, in med onimi, kjer diktatura monopolne stranke posameznim osrednjim in krajevnim gospodarskim ter socialnim organizacijam še nekako dovoljuje sodelovati pri skupni upravi. Totalitarne diktature združništvu niso bile vse enako nasprotno, sovražne. V Nemčiji je vsa ta politika države usmerjena na to, da uniči in poruši posebni gospodarski in socialni pomen ter važnost združnega gibanja. Načelo prostovoljnosti, avtonomije in razvojne svobode združništva so bili že prve dni diktature popolnoma odpravljene in postopek uničevanja posebne gospodarske strani združništva stopa sedaj v zaključni štadij.

V Italiji so pa napravili poskus, spraviti združna podjetja v korporacijsko državno organizacijo in sicer na način, ki je zelo podoben onemu v Avstriji za časa priključka k Nemčiji, vendar s to izjemo, da gospoduje združništvu v Italiji fašistična strankarska organizacija in da postavlja ona predsednika združne osrednje organizacije, tako zvane „Ente Nazionale“ ali združne zveze. Čeprav uživajo krajevne zadruge v njihovi notranji — domači upravi izvestno mero svobode, so pa pri vsem tem vendar dolžne, da se kažejo strnjene, kot lojalni pristaši stranke.

IV. U. S. R. S.

Omenili smo že, da v Sovjetski uniji zadružništvo zavzema poseben položaj. Kot je pač znano, smatra veliko ljudi, med njimi izvestne skupine zadružnikov, sovjetski sistem za neki višji ali naprednejši razvoj zadružništva in iz teh razlogov izražajo priznanje totalitarnemu načinu vlade, ki gospoduje sedaj v Sovjetski uniji, ker vidijo v njej poprevratno razdobje velike države, ki je na poti od fevdalizma k popolni svobodi. Toda v pretekli dobi sta se pokazali dve veliki, glavni razliki med Mednarodno zadružno zvezo in zadružništvom v Sovjetski uniji. Prvič si Mednarodna zadružna zveza ni mogla osvojiti pojmovanja sovjetskega socializma, češ da prekaša zadružni sistem; drugič se je Zveza krepkovoljno upirala vsem prizadevanjem, ki so šla za tem, da bi se njena organizacija ali organizacija v njej včlanjenih nacionalnih zadružnih zvez izrabljale kot sredstvo propagande za politične nazore, ki so tuji namenom zadružništva.

Z druge strani ni Zveza nikoli smatrala sovjetskih zadružnih organizacij po njihovem bistvu za nasprotné zadružni ideji, kot so diktature drugih držav. Tudi to moramo upoštevati, da sovjetske zadružne organizacije vztrajajo v članstvu Mednarodne zadružne zveze in plačujejo znatne prispevke k sredstvom Zveze, ne da bi se sovjetske zadružne organizacije udeleževale oblikovanja Zvezine politike in njenega delovanja. Iz dejanskih odnosov „Centrosojuza“ do Mednarodne zadružne zveze je popolnoma nemogoče delati kakih zaključkov v pogledu zadržanja U. S. S. R. napram delu mednarodnega gibanja.

Nadalje je treba presoditi, ali je Zveza opravičena — tudi če s tem njen ugled ni ogrožen — še nadalje sprejemati znaten del svojih dohodkov od organizacije, ki se ne udeležuje njenih posvetovanj in njenega dela.

Statistični povzetek.*

Sedanji člani

Nacionalne zveze:	Stanje članstva:
18 v demokratičnih državah	21,446.898
9 v avtoritarnih državah	10,852.596
1 v totalitarni državi	40,837.000
skupno	73,136.294

* Poročilo je pisano meseca februarja t. l.

Prejšnji člani

Italija (1922)	1,150.000
Nemčija (1932)	2,901.054
Avstrija (1937)	316.731
Češkoslovaška (Sudeti) (1938)	238.525
skupno	4,606.310

Iz gornjega opisa utegne biti jasno, pa čeprav je Mednarodna zadružna zveza v preteklih 15 letih radi političnih sprememb utrpela znatne izgube, da njene sile niso tako oslabiljene, da bi dalo to povod za bojazen za njeno bodočnost, saj obsega veliko večino najvažnejših in nesporno najbolj razvitih nacionalnih državnih zvez.

Če prištejemo demokratičnim članicam še one avtoritarnih držav in Sovjetske unije, potem moramo upravičeno trditi, da predstavlja Mednarodna zadružna zveza še vedno najkrepkejšo in najbolj strnjeno mednarodno silo delotvornega prebivalstva in ljudstva na vsem svetu.

One nacionalne združbe, ki so opustile članstvo v Zvezi, so storile to pod pritiskom, ki so sovražne zadružnemu sistemu in vsemu, za kar naše gibanje nastopa moralno in socialno. Najboljše teh oblasti ne dopuščajo zadružnemu gibanju prostega razvoja in mu nalagajo utesnitve, ki so načelom zadružništva tuje in sovražne. Najhujše med njimi pa stremijo za tem, da pokret popolnoma uničijo ali, kar je isto, da ga pretvorijo in vključijo v navadno, od države kontrolirano gospodarsko življenje države.

V vseh primerih je Zveza organizacijam, ki so že pridobile njeno članstvo, priznala kar najširše prosto polje udeleževanja in njihov položaj se je polno razumevanja uvaževal, kadar koli so morale proti svoji volji kreniti na pota, ki nasprotujejo zadružnim ciljem. V več primerih se je izkazalo, da je bilo tako zadržanje modro, in čeprav se v nekaterih primerih dolgo niso hotela uresničiti pričakovanja, da bo zadružna ladja zopet dosegla ravnovesje in našla mirno plovno vodo, se mora taka politika vendarle smatrati za zdravo dotlej, dokler ni povoda za dvom o zvestobi zadružnega članstva.

Rekorder.

Rekorder: „Koliko temperature imam, gospod doktor?“

Zdravnik: „Štirideset“.

Rekorder: „In koliko je svetovni rekord?“

Skrbi konsumentov

Vsakdo, ki zadnji čas zasleduje nenadni porast cen v naši državi, se z bojaznijo sprašuje, kam nas bo vedla ta nenavadna cenovna politika. Primerjajoč cene v državah, ki so v vojnem stanju, in naše cene, moramo le konstatirati, da so pri nas cene za splošne življenjske potrebščine višje nego v teh državah. Sprašujemo se, kako je mogoče, da v nevtralni državi draginja v taki meri narašča. Vlada je izdala sicer naredbo o pobijanju draginje in špekulacije, vendar ta uredba ni baš idealna. Poglavitna njena pogrška je, da izvzema glavne poljske pridelke izpod svojega vpliva. Po domače povedano: glede glavnih življenjskih potrebščin, torej kmetijskih proizvodov, za katere ima monopol „Prizad“, je dana možnost, da se dražijo. Druga posebnost te uredbe je ta, da za hrvatsko banovino vobče ne velja, ampak veljajo tam še predpisi iz l. 1921. V današnjih razrvanih gospodarskih razmerah pač ni umestno, da se v eni državi v tako važnih zadevah izvajajo dvostranske gospodarske mere. Nadejamo se, da se bo politika „Prizada“ z vstopom zastopnikov konsumentov-zadrugetev v upravni odbor v bodoče bolj zaščitila interese potrošnikov.

V razmeroma kratkem času se je kupna moč našega denarja popolnoma spremenila. Da ima ta faktor odločilen vpliv v vsakem posameznem gospodinjstvu, je jasno. Čujemo sicer, da so nekatera podjetja že zvišala prejemke svojih nameščencem, vendar z ozirom na draginjo v nezadostni višini. Plače javnih nameščencev so pa ostale še vedno na isti višini, čeprav cene zadnjih let rapidno naraščajo.

Ko govorimo o naraščanju cen, je potrebno, da imamo predvsem v vidu, katere vrste robe so pri tem prizadete. Umevno, da v prvi vrsti roba, pri kateri smo navezani na uvoz t. j. predvsem kava, čaj, riž, olja, bombaž, volna, elektrotehnični material, kavčuk, kemikalije, stroji in drugo. Razumljivo je, da pri vseh teh artiklih z naše strani ni mogoče izvajati nobenega vpliva na cene. Transport, zavarovalne premije in pristojbine, zlasti za morskó plovbo, v kolikor se še vrši, so izredno poskočile. Ako hočemo biti konsumenti za te artikle, jih moramo pač drago plačevati. Občutno se javlja draginja tudi pri artiklih, kot n. pr. pri čevljih. Kože in tanin imamo tudi sami, nimamo pa dovolj parafina, ne kemikalij za strojenje, niti strojev, ki najbolj dražijo produkcijo.

Drugačna je zadeva z našo domačo robo. Znano je, da je bila letošnja letina pšenice rekordna. Slaba je bila žetev koruze in ječmena, tako da za izvoz sploh ne prihajata v poštev. „Prizad“ je pokupil 35.000 vagonov pšenice, od katerih smo že ca. 15.000 vagonov izvozili, največ v Nemčijo in Italijo. Na vidiku je izvoz še nadaljnjih

mного tisoč vagonov. Obeta se nam tudi enoten črn kruh. Vprašujemo se, ali je nam, v agrarni državi, to res potrebno?

Meseca oktobra t. l. je zaključila naša država več trgovinskih sporazumov, med temi z Nemčijo in Italijo. V zadnjem času tudi s Francijo in Romunijo. Nemčija je bila po statistiki za mesec september absoluten gospodar naše uvozne in izvozne trgovine, kar kažejo naslednje številke:

Država:	Tone:	v 1000 din	%
I z v o z			
Nemčija	29.817	66.989	27'85
Češko-Morav. protektorat	6.484	54.572	22'69
Slovaška	2.098	507	0'21
Poljska	50	151	0'25
Italija	50.529	52.766	15'62
U v o z			
Nemčija	19.205	152.086	52'16
Češko-Morav. protektorat	5.889	15.166	5'99
Slovaška	154	497	0'20
Poljska	574	706	0'28
Italija	1.895	24.686	9'75

Na dan 22. oktobra pa so znašale klirinške terjatve v gornjih državah: Nemčija 10 milij. Rm., Češko-morav. protekt. 45 milij. Kč., Slovaška 4 milij. Kč., Madžarska 25 milij. p.; naša država pa je dolgovala: Italiji 156 milij., Poljski 26 milij., Romuniji 51 milij. din. Prošli mesec so se klirinški saldi nekaterih držav prenesli oziroma med seboj izmenjali.

Nove razmere, ki so nastale poslednji čas, so naši zunanji trgovini prinesle kopico novih težkoč. Po novem trgovinskem sporazumu z Nemčijo je nastalo vprašanje, če bo Nemčija v stanu dobavljati vse blago, ki ga bomo uvozili. Ne konvenirajo predvsem izredno dolgi dobavni roki, osobito danes, ko se politični dogodki podijo z bliskovito naglico. Ves naš izvozni višek je bil oddan klirinški Nemčiji in Italiji, kar je imelo za posledico, da so nastale težkoče pri pogajanjih z drugimi državami (Romunija — nafta, bencin). Izpadel je s tem tudi dotok zdravih deviz, ki nam jih Nemčija in Italija ne moreta dati.

Obetajo se nam tudi „postni“, nemesni dnevi, kakor da smo zares že sredi vojne. Širši javnosti vobče ni znano, kaj se dogaja z izvozom naše živine. Danes gre v inozemstvo na tisoče glav naše goveje živine, večinoma slabo pitane, kar nam donaša dvojno izgubo. Na eni strani,

ker moramo izvažati mnogo več glav za dosego določenega kvantuma oziroma teže, na drugi strani pa predstavlja izvoz izpadek na škodo naše reje. Tako gredo pri vsakem vagonu izvožene živine v nič lepi tisočaki na škodo našega narodnega premoženja, pri tem pa seveda zaslužijo mastne tisočake prekupčevalci-izvozniki. Tukaj bi morala oblast napraviti red in zaščititi našo živinorejo, ki se nahaja v slabšem položaju kakor prva leta po vojni. Znano je, kako je baš letošnje leto razsajala slinavka in parkljevka po naši državi. Mesto, da bi se posvetila vsa pažnja temu, da se naš stalež živine opita in pomnoži, izvažamo na debelo preko meje in dražimo naš današnji trg, nam konsumentom pa obetajo postne dneve.

Val draginje je zajel našo državo povsem nepripravljeno. V drugih državah se je gospodarska politika že leta vodila po gotovem načrtu. Časi gospodarskega liberalizma so za vedno minili. S tem so se morali sprijazniti celo Angleži, ko je morala država prevzeti kontrolo nad cenami. V naši državi se z gospodarskim problemom, predvsem z vprašanjem izvoza, bavi preveč institucij. Da se razumemo prav! Manjka nam centralna korporacija, ki bi po določenem načrtu urejevala to vprašanje. Cenovna politika in načrtno gospodarstvo sta dva pojma, ki sta tesno povezana. To nas učijo prilike v drugih državah, kjer brez načrtnega gospodarstva ni bilo mogoče urediti na zadovoljiv način gospodarskih problemov, saj je cenovna politika tako važno vprašanje, da zasluži najskrbnejšo pažnjo. Potrebna nam je, kakor rečeno, enotna ekonomska korporacija, ki bi kontrolirala celokupno gospodarstvo, popis vsega razpoložljivega blaga, ugotovitev, koliko je razpoložljivih surovin, ki prihajajo v poštev za izvoz potem, ko bi se določilo, koliko potrebujemo za lastne potrebe. Predpisati bi bilo treba tudi za posamezne predele države maksimalne cene. V tem pogledu bi bil vsak centralizem skrajno škodljiv, kajti formiranje cen je n. pr. v Mariboru drugo nego v Nišu. Pri vsem tem je potrebna velika elastičnost, kajti z birokratskimi uredbami bi dosegli ravno nasproten namen in povzročili bi le zmešnjave, ki jih je v današnjih prilikah že itak dovolj. Vse dobičke „Prizada“ bi morali upotrebiti za napredek naših domačih kultur.

Pred kratkim smo čitali, da se je ustanovila akcijska družba „Jugo-pamuk“. Kakor pri vseh takih „Jugo“-obratih, bo tudi pri tem malo jugoslovanskega. Saj sedi v odboru te družbe zastopnik vsemočnega Kruppovega koncerna. Polovica pavole, ki se bo pridelala v naši državi, bo šla obvezno v Nemčijo. Marsikateri luksuzni predmet dandanes ni absolutno potreben in z uvažanjem takih predmetov le nepotrebno večamo naš uvoz. Balkan je ekonomsko področje, ki ima prilično enak ustroj. Vse države imajo po večini značaj agrarnih

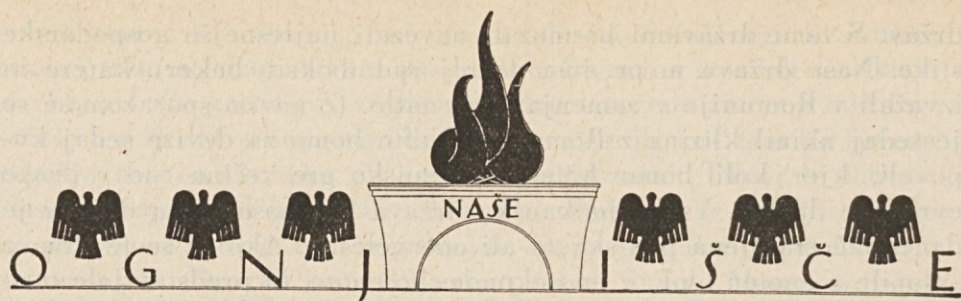
držav. S temi državami bi morali navezati najtesnejše gospodarske stike. Naša država n. pr. ima dovolj rud (boksit, baker), katere bi izvažali v Romunijo v zamenjavo za nafto. (Z novim sporazumom se je sedaj ukinil kliring z Romunijo. Nafto bomo za devize sedaj kupovali, kjer koli bomo hoteli). Dejansko gre večina rud v druge evropske države. Vsaka balkanska država kot posamezna država je danes izpostavljena pritisku te ali one velesile. Ako bi se te države sklopile v enoten blok, v eno ekonomsko enoto, bi predstavljale teritorij od poldrug milijona kvadratnih kilometrov s ca. 60 milijoni prebivalstva. Povezane in strnjene v gospodarsko enoto bi predstavljale balkanske države silo, ki bi gospodarsko in politično kljubovala vsakemu pritisku.

Mislimo, da ni potreba posebno poudarjati, da bi se k reorganizaciji naših gospodarskih prilik morale predvsem pritegniti zadrugne ustanove. Kajti prav te so neštetokrat dokazale, da so pri reguliranju cen nadvse uvaževanja vreden faktor. Mnogokrat so zadruge bile tiste, ki so tako zvani legalni trgovini prestregle marsikak špekulativni namen glede cen. Od tod tudi grom in strela na naše zadruge, ki so ji radi tega trn v peti. Baš v teh dnevih je marsikateri zadrugar, ki je doslej kupoval pri trgovcu, spoznal, kaj mu je lahko zadruga. Izginile so razne vabe in triki, ki so ga doslej odvrčale od zadruge. Dolžnost nas zadrugarjev je, da se v današnjih časih še tesneje oklenemo svojih zadrug, kajti s tem bomo koristili le sebi.

Naša zadrugna načela niso prazne fraze. Zato jim ni zastonj privatni kapital napovedal najostrejšo borbo. Nahajamo se na pragu dogodkov, ki bodo usodni za dobo, ki pride za nami. Vsak posameznik se mora zavedati, da je del celote, kateri lahko koristi ali škodi. Mi zadrugarji se bomo držali svojih načel in tako pripomogli h konsolidaciji obćih prilik v naši državi. Zato imamo pravico, če zahtevamo, da država zastavi vse sile, da zaščiti interese nas konsumentov. Naša država ima za domače življenjske najpotrebnejše zahteve vsega v izobilju. Vsak izvoz artiklov, ki jih nujno rabimo za življenje, je neupravičen in bo rodil zle posledice. Oni pa, ki nam z brezvestno špekulacijo dražijo najpotrebnejše, kar potrebujemo za življenje, zaslužijo drakonične kazni.

Nadejamo se, da se bodo odločujoči činitelji, odbori in direkcije, ki jih je osnovala zadnji čas naša vlada, zavedali, da je treba jemati ozir tudi na konsumente, ki jih nobena socialna zajednica, torej tudi ne država, ne sme prezreti, ako hoče obstojati na trdnih temeljih.

P.

KAM S STARIMI NOGAVICAMI.

Starih nogavic ne manjka v nobeni hiši, posebno pa ne tam, kjer je več žensk. Noben komad našega oblačila nam ne zaleže tako malo kakor par nogavic. Včasih jih obujemo samo enkrat, pa so že strgane. Posebno kratko življenje je usojeno pajčevinastim nogavicam. Nogavice krpamo, dokler se le dajo. Toda kaj pomaga, ko jih zakrpamo samo za en dan ali dva. Kmalu odpove tudi krpanec in nogavice moramo zavreči. Take nogavice se nam potem povaljujejo po predalih, škatlah, vrečicah itd. Končno se ujezimo in jih pomečemo v smeti. Da bi jih še komu podarili, se ne izplača in se tudi ne upamo, ker nas je sram. Kaj pa naj naši „ljubi bližnji“, pa če so še tako revni, počnejo s strganimi nogavicami!

In vendar lahko porabimo stare nogavice na toliko načinov! Mehke volnene, pa tudi bombažaste, porabimo za čiščenje kljuk in drugih kovinastih predmetov. Z njimi mažemo parkete in čistimo pohištvo. Volnenih krp ne smemo nikoli zavreči. Volnene in dobre bombažaste in floraste nogavice se dajo kaj dobro popraviti, ako niso pokvarjene tudi po golenicah. V trgovinah s strojnim pletenjem nam take nogavice tako lepo podpletejo, da jih lahko nosimo v nizke čevlje. Nogavici dostavijo samo peto, spodnji del stopala in novo čez prste. Tako popravljene nogavice nosimo dalj ko nove! Nogavice pa, ki se ne dajo podplesti samo s spodnjim delom, pa nam jih podpletejo s celim stopalom. Tako no-

gavice lahko nosijo seveda samo otroci v visoke čevljičke, odrasli ljudje pa samo doma.

Nekateri ljudje pletejo iz starih nogavic preproge. Posamezno nogavico oblečemo na steklenico in režemo okrog steklenice približno 3 cm širok trak kar naprej, dokler je kaj nogavice. S kvačko za volno nasnujemo nato toliko pentelj, kakor si želimo, da bo široka preproga, in kvačkamo tako z majhnimi vbodi vedno enako. Iz nogavic lahko naredimo večje in manjše preproge, štirioglate, okrogle ali pa podolgaste. Take preproge so kaj primerne za pred posteljo. Ako niso v skladu z ostalo opremo našega stanovanja, potem jih zjutraj odstranimo, zvečer pa jih spet položimo pred posteljo.

V Ljubljani se je celo našla revna, pa zelo spretna ženska, ki je začela iz starih nogavic delati hlačke za svoje otroke. Pa tudi zase jih je naredila! Pri selitvi neke „boljše“ stranke ji je bila podarjena vreča samih starih nogavic. Doma jih je razvrstila po parih. Volnene in dobre bombažaste, ki so bile še dobre po golenicah, je prerezala zadaj po šivu in sešila vsak par skupaj, in sicer na ožjem koncu do 28 cm visoko. Potem je sešila oba para ob straneh od vrha do roba. Rob nogavice je obrnila namreč na spodaj. Na ta način so bile hlačke tako rekoč že kar zarobljene. Za en par hlačic je porabila dva para nogavic! Spodaj — v koraku — je sešila sprednji in zadnji del tako, da je nastala hlačnica. Ta šiv je bil le kake 3 cm

visok. Zdaj je odrezala od bolj moč-
ne tretje nogavice lep četverokotnik,
ki je meril 28×28 cm. Ta četvero-
kotnik je všila tako, da je pripela en
vogal na koncu šiva v sprednji poli.
nasprotni vogal pa je pripela zadaj
na koncu 28 cm dolgega šiva. Ostala
dva vogala pa je pritrdila vsakega v
eno hlačnico, in sicer spodaj ob robu
hlačic. Sprednjo polo je na sredi v
pasu nekoliko posnela, zadnjo polo
pa je pustila v sredi na šivi precej
daljšo. Nekatere hlačke je napravila
v pasu na elastiko, drugim pa je všila
6 cm širok pašček, ki se je zapel na
eni strani z gumbom. Tam, kjer so se
hlačice zapenjale, je bila 15 cm dolga
odprtina.

Hlačke iz dveh parov nogavic so
primerne za postavo, ki ima 96 cm
bočne širine. Za večje postave je tre-
ba dostaviti vsaj še pol nogavice na
vsako stran, za manjše pa jih je treba
porezati. Vsi njeni izdelki iz starih
nogavic so bili sešiti s strojem in ten-
kim sukancem. Pri šivanju nogavic
je treba blago precej nategovati in
nitka ne sme biti preveč tesna.

Opisane hlačke so za male otroke
kaj primerne, ako jim damo spodaj
še druge, ki jih lahko prekuhamo.
Hlačke so precej odporne, ker so raz-
tezljive in umažejo se ne tako hitro,
ker niso svetle.

Neki modni list sosednje države je
prinesel navodilo za žene-matere, ka-
ko lahko napravijo svojim otrokom
nogavice iz ostankov volne in bom-
baža. Vso staro volno porabijo in ve-
žejo skupaj končce, tudi če niso dalj-
ši kakor pol metra. Notranja stran
nogavice je seveda polna vozlov. Toda
sila kola lomi! Zato ne vrzimo proč
ničesar. Če nam danes ne more kori-
stiti, pa nam bo morda pozneje. To
velja glede vsega, kar nam služi za
oblačenje. **M.**

DOMA NAREJENE COPATE.

Iz debele volne ali močne pavole
spletemo kratke nogavice, tako da se

nam v členku lepo obtisnejo. Za vzo-
rec imamo lahko vsake nogavice, ki
jih nosimo po vrhu navadnih nogavic
v športnih čevljih, ali moške nogavi-
ce. V notranjo stran nogavic vtakne-
mo oblečen vložek, ki ga kupimo ali
iz lepenke sami napravimo. Na prstih,
ob peti in spodaj po podplatu pa no-
gavice obšijemo s tankim usnjem ali
klobučevino. To delo nam seveda naj-
bolje napravi čevljar. Tisti, ki take
copate nosijo, trdijo, da niso bili ni-
koli prej tako prijetno obuti. Copate
so prostorne, tople in mehke. Glede
lepote res ni mogoče kaj posebnega
povedati, posebno, če so copate nare-
jene iz črne ali rjave volne. Če pa so
napravljene iz svetlejših volne in so
spredaj okrašene z vzorčkom živih
barv, so pa tudi za oči prijetne. Spo-
minjajo nas na bosanske papuče. Če
je sila in posebna potreba, si jih lah-
ko spletemo po opisanem vzorcu tudi
iz zrezanih nogavic. V tem primeru
moramo rezati zelo ozke trakove.
Take copate so potem kakor mali
škornji. **M.**

Za božične in novoletne dni priob-
čujemo po dolgem času zopet nekaj
dobrih in praktičnih kuharskih na-
vodil. Ta navodila so bila objavljena
v nekem velikem ameriškem dnevni-
ku. Vsako navodilo je bilo nagraje-
no s petimi dolarji. Vsi recepti pa so
bili pred nagrado preizkušeni. Z na-
kazilom 5 dolarjev je bila poslana
lastnici recepta tudi ocena njenega
kuharskega navodila. Iz velikega šte-
vila objavljenih receptov sem zbrala
samo take, ki prihajajo v poštev za
naše razmere in naš okus.

Kuhinjski recepti zanimajo vsako
žensko. Z zanimanjem jih prečitajo
celo tiste, ki svojega jedilnega lista

ne bodo nikoli spremenile, ker se jim ne zdi vredno polagati toliko važnosti na kuho.

Goveji zrezki s cmokom.

Goveje zrezke osolimo, popopramo ter jih na vroči masti na obeh straneh zarumenimo. Nato zrezke zalijemo z vrelo vodo in jih dobro pokrite na prav majhnem ognju do mehkega dušimo. Iz ene skodelice presejane moke, dveh žlic pecilnega praška, pol žličke soli in potrebne količine mleka napravimo žličnike. Deset minut pred obedom zakuhamo na vsak zrezek velik žličnik in kuhamo dobro pokrito deset minut, ne da bi med tem časom dvignili pokrivalko. Rjava omaka, ki se je naredila od zrezkov, vre skozi cmoke, ki dobijo zaradi tega posebno dober okus. Na krožniku jih potresemo z malo paprike in za okrasek dodamo še par peresc peteršilja.

Sporočilo lastnici tega navodila: Ko smo preizkusili Vaše navodilo v naši kuhinji, smo postregli z zrezki štirim poslovnim gospodom in jih vprašali za mnenje. Odgovorili so nam, da so najboljši odgovori njihovi prazni krožniki. Zelo smo vam hvaležni za to dobro kuharsko navodilo. Mrs. M. L. P.

Jagnjetina z žličniki.

Kilogram na kocke zrezane jagnjetine ali kakega drugega mesa kuhamo pokrite z vodo na malem ognju do mehkega. Pol ure pred kosilom dodamo mesu $\frac{3}{4}$ skodelice kuhanega korenja, pol skodelice kuhane sladke repce in 4 skodelice kuhanega krompirja, pa toliko vode, da bomo imeli 5 skodelice tekočine v kozici. Dodamo še soli in popra po okusu. Posebej naredimo žličnike iz dveh skodelic presejane moke, 3 žličk pecilnega praška, žličke soli in pol žličke paprike. To zmešamo skupaj. Posebej pa utepemo eno jajce, kateremu smo dodali $\frac{3}{4}$ skodelice mleka, in dobro mešamo. Zadnjo mešanico dodamo prvi suhi mešanici in zmešamo samo toliko, da

se moka spoji z drugimi dodatki. Dobro je dodati tudi malo masla ali olja. Žličnike zakuhamo zdaj v to omako, kozico dobro pokrijemo in kuhamo deset minut.

Sporočilo lastnici tega navodila: Za preprosto mesno jed z zelenjavo, ste zdaj vi kuhinjsko navodilo še izpopolnili. Preizkusili smo Vaš recept in priznati moramo, da Vam bo hvaležna zanj marsikatera ameriška gospodinja. Na kak zelo zaposlen dan, ko nima dosti časa ukvarjati se s kuho, bo lahko svoji rodbini v eni sami skledi postregla z juho, mesom, zelenjavo in močnato jedjo! Zahvaljujemo se Vam. Mrs. M. L. P.

Napolnjena pečenka.

V lep debel kos goveje pečenke naj nam že v mesnici vrežejo globoko zarezo, v katero bomo lahko dale nadev. Nadev pripravimo takole: Srednje veliko čebulo drobno sesekljamo in jo lahko opravimo na masti. Oprazeni čebuli dodamo 2—3 skodelice ne presvežih kruhovih drobtinic, lahko tudi drobtinic od koruznega kruha (nikakor pa ne suhih drobtin!) in jih tudi malo popražimo. Tej mešanici, ko jo vzamemo od ognja, dodamo nekoliko sesekljanih jetrc, soli, popra in nekoliko razredčene paradižnikove mezge ter toliko vode, da se mešanica drži skupaj. S tem nadevom napolnimo mesno odprtino, jo zašijemo ali zapremo z zobotrebci, še malo osolimo in popopramo, povaljamo v moki in na obeh straneh rumeno zapečemo. Sedaj dodamo pečenki skodelico vode, ne smemo je pa oblit, pokrijemo kozico in postavimo v pečico, da se speče do mehkega.

Sporočilo lastnici tega recepta: Zahvaljujemo se Vam za izvrstno navodilo. Mislimo, da bo to novost za marsikatero našo gospodinja. Mrs. M. L. P.

Potvorjena gos.

Z robom malega krožnika uteremo v lep kos goveje pečenke nekoliko

solí, popra in moke. Posebej pripravimo nadev iz drobtinic, jajčka, solí, popra in malo vrele vode. S to mešanico pokrijemo veliki zrezek in ga pustimo stati četrť ure. Zdaj potegnemo nadev k eni strani, meso zvijemo, ga zašijemo ali z zobotrebeci spnemo. Na pečenko položimo nekaj ploščic slanine in spečemo pokritega v pečici kot običajno pečenko. Ko je meso pečeno, ga vzamemo iz kozice, v mast pa vržemo nekoliko sesekljane čebule, peteršilja, žlícó moke, pokuhamo in zalijemo z vodo; dodamo nekoliko paradižnikove mezge, pokuhamo, precedimo in serviramo v posebni skodelici, s katero pečenko na krožniku polivamo.

Sporočilo lastnici tega kuh. navodila: Zelo smo Vam hvaležni za Vaše navodilo. S tako pripravljenim mesom bomo marsikoga lahko ukanili za račjo pečenko. Mrs. M. L. P.

Mesni cmočki v paradižnikovi omaki.

Deset dkg svinkega mesa pražimo na masti, da lepo zarumeni. Svinjini dodamo pol kg kuhane sesekljane tetine, žličko solí, $\frac{1}{4}$ žličke paprike, lahko utepeno jajce in toliko moke, da lahko izoblikujemo okrogle cmoke. Cmoke povaljamo v moki in jih rumeno spečemo na vroči masti. Ko so pečeni, jih odstranimo iz kozice, pa dodamo žlícó sesekljane čebule, peteršilja ali zrezane zelene paprike in kuhamo 5 minut, nato pa dodamo žlícó moke, rahlo zarumenimo, dodamo razredčenega paradižnika, sesekljanega česna, malo vode, še pokuhamo in omako precedimo na mesne cmoke.

Sporočilo lastniku tega navodila: Vaši mesni cmoki so izvrstni, in smo Vam za navodilo prav hvaležni. Mrs. M. L. P.

MOŠKI KUHARSKI NARAŠČAJ.

Slovenci smo sicer iznajdljivi, praktični in podjetni, vendar nam manjka še precej izobrazbe in strokovne

sposobnosti v panogah, ki se tičejo n. pr. gospodinjstva in propagande za tujski promet.

Že lansko leto smo v „Zadrugarju“ agitirali, da naj bi se naši fantje absolventi meščanskih in ljudskih šol posvetili kuharstvu, ker je kuharska obrt v današnjih časih spoštovana in potrebna, ker manjka domačih izvežbanih kuharjev v hotelih, restavracijah in letoviščih v Sloveniji.

Dober, izobražen in izučen kuhar dobi službo prav lahko in je v današnjih časih sorazmerno lepo plačan. Plača dobrega kuharja se določa kar po tisočakih. Najnižja plača je po navadi 2000 din in se stopnjuje na 3000, 4000 din in še več, posebno ob seziji in v večjih obratih. Seveda je treba znati dobro kuhati, kar se prav lahko nauči mlad fant v restavracijah, hotelih itd. Skrajni čas je, da se ustanovi privatna ali državna kuharska šola ali tečaji. Organizacija gostilničarjev in hotelirjev bi mogla že imeti slične kuharske tečaje ne samo za ženske, temveč tudi za moške.

Če se ustanovi novo hotelsko podjetje ali restavracija, iščemo kuharja po Nemčiji za dunajsko hrano, in po Zagrebu, Sarajevu ali Beogradu za srbsko hrano. Domačih slovenskih kuharjev imamo zelo malo, ker se naša mladina ne zanima za ta posel, ali pa nima prilike ali spodbude od staršev. Izobražen in spreten kuhar ima danes lepo bodočnost, ker se lahko kot strokovnjak osamosvoji.

Danes so zaposleni kuharji v hotelih, restavracijah, v jedilnih vozovih na železnici, na ladjah za osebni in tovorni promet, v raznih menzah in penzionih ter v letoviščih. Kdor jè v jedilnih vozovih ali na ladjah ta vè, da so kuharji po večini strokovnjaki, ki znajo kuhati bolje in okusnejè kot ženske kuharice.

Tudi pri vojakihi pri odslužitvi kadrskega roka dobi tak kuhar zaposlitev in bi marsikatera kritika in neza-

dovoljstvo s hrano izostalo, če bi kuhali „menažo“ dobri in izvežbani domači kuharji.

Slovenci radi prirejajo izlete na deželo ter si tamkaj sami kuhajo. Kakšno veselje je za celo družbo, če ima v svoji sredini moškega, ki jim skuha okusna in dobra jedila, ki seveda na prostem še veliko bolj teknejo. Običajno pazijo moški pri kuhi veliko bolj kot ženske in tudi ne zapalijo jedil tako hitro, ker se po navadi resno zavzamejo za delo in se ne zaklepetajo.

Sicer pa vsa čast ženskim dobrim kuharicam in gospodinjam, katerih se naše pripombe ne tičejo.

Naš naraščaj, to je naše mladeniče pa ponovno pozivamo, da posvetijo svoj prosti čas tudi doma kuharski umetnosti in pomagajo materi pri gospodinjstvu. To jim bo v življenju

vedno prav prišlo. Kolikor pa le more, naj vstopijo kot vajenci v hotelske in gostinske obrate. Ne bo jim žal. J.

VPLIV SOLI NA NAŠO POLTI.

V nekem angleškem listu je bilo čitati tole: Znanstveniki so mnenja, da imajo nekateri narodi zato tako belo polti, ker so njihovi pradedje uživali dosti soli. V severni Evropi, kjer je bilo vedno dosti soli, so prebivalci plavolasi. Na Kitajskem, Koreji, Indiji in Grenlandiji, kjer se sicer sol dobi, je pa zelo draga, so prebivalci rumene polti. Po ameriških planotah in na malajskem polotoku, kjer transportna sredstva otežkočajo dobavo soli, so ljudje rdeče in rjave polti. V mnogih predelih zapadne in srednje Afrike, kjer ljudje soli sploh ne poznajo, pa je človek črne polti.

Josip Štrekelj:

Vrtna jagode

V sadjarstvu ima pojem jagodičevja obširen pomen. Tu sem prištevamo razne grme, polgrme in zeljišča. Razen trte, ki nam rodi grozdje, kraljice sadja, spadajo k jagodičju tudi ivanovo grozdiče, kosmulje, maline, kopina in rdeče jagode. Na močvirju gojimo še lahko močvirno borovnico, pa tudi gozd nam nudi razno jagodičje. Dasi je vse jagodičje redno zelo rodovitno, je v našem vrtnarstvu premalo upoštevano, zato so tudi redki nasadi manj varni pred tatvino. Da se ne bo družina ozirala in vohajala na tuje, nasadi vsaj nekaj jagodičja na vrtu. Pozimi, ko preudarjamo, kako in kaj bomo na vrtu sadili in sejali, določimo tudi prostor za jagodičje in zagotovimo si mladike.

Danes nekaj besed o jagodah, katerih vzgoja je najlažja in cenejša. Jagode rode tudi najlepši in najboljši sad izmed jagodičja. Kako veselje je, ko se rdeči plodovi smejejo otrokom v obraz. Velika prednost te rastline je tudi, da rodi že v prvem letu po nasadu, in rano poleti, ko ni v obilici drugega sadja.

Jagode ljubijo odprto sončno lego. Na taki nekaj prej zorijo, so lepše po barvi in boljšega okusa. Zadovoljujejo se pa tudi v nekoliko sončnih legah n. pr. kot mestsadež v mladih nasadih sadnega drevja in grmičevja.

Čeprav razprostirajo jagode korenine plitvo pod površjem zemlje, ne smemo prezreti, da ljubijo obilo vlage. Zaradi tega moramo zemljo prekopati na dve lopati, da prehaja zaloga vlage iz spodnje prerahljane plasti v zgornjo. V vplitvi in plitvo prekopani zemlji trpe sušo. Posledica je slaba rast, slabo razvito drobno sadje. Rigolamo pa tako, da vrhnja, živa plast zemlje ostane na vrhu. Zato odmetavamo pri tem delu vrhnjo plast nazaj vrhu prekopane spodnje mrtvice.

Za jagode je najboljša srednje težka zemlja. Težko glinasto izboljšamo z dovozom lahke n. pr. cestnega blata, peska, drobnega premogovega pepela; lahko peščenico pa z dovozom težke ilovice.

Pred sajenjem podkopljemo gnoj plitvo, da pod vplivom zraka (kisika) in zemeljskih bakterij čimprej razpada. Svež, nepodelan hlevski gnoj in še surovi kompost jagodam ne ugaja.

Jagode so različnih plemen. Zaradi žlahtnega pridelka pa so upoštevavanja vredne le vrtnje jagode, ki so mesečarke in druge, ki rode samo enkrat v letu. Od vsake izmed teh je več sort, ki se razlikujejo po obliki plodov in času zorenja. Izmed mesečark sta najboljši sorti „Baron Solemacher“ in „Rügen“. Ti dve sorti sta jako rodovitni ter cvetita in zorita obenem od konca maja do pozne slane v jeseni. Bolj debeloplodne, da, celo orjaške, pa so sorte, ki enkrat v letu rode. Teh je pa mnogo sort. Naj navedem nekatere preizkušene. Prav rane so: Deutsch Evern, Sieger, Rheingold i. d. Srednje rane so: Rudolf Goethe, Belle Alliance, Aprikose i. d. Pozne pa: Späte von Leopoldshall, König Albert von Sachsen, Komet i. d. Da ima družina delj časa užitek žlahtnih jagod, sadimo po nekoliko zgodnjih, nekoliko srednje zgodnjih in nekoliko poznih sort. Dobro je, da gojimo tudi jagode mesečarke.

Mesečne jagode vzgajamo najuspešneje s semenom. To so drobna zrnca na površju plodov. Zrele plodove zmastimo in v vodi izperemo seme. Sejemo ga spomladi redko, da se rastlinice ne pretegnejo in ošibe. Ko odrastejo na tri do štiri liste, jih posadimo na stalno mesto, kjer nam že od avgusta dalje doprinašajo plod. Ostale debeloplodne enkrat v letu rodeče, pa razmnožujemo z mladnicami, ki odraščajo na

odraslekih (trakih). Te pa nabiramo samo od onih maternih rastlin, ki so najrodovitnejše in najbolj zdrave, zakaj te lastnosti se podedujejo. Zato take zaznamujemo navadno z malim količkom. Vsem drugim manj vrednim odrasleke sproti odstranjujemo, da bi se sadike ne pomešale z dobrimi.

Mlade sadike na odrastek se kmalu okoreničijo, še prej pa, ako jih nekoliko potisnemo v zemljo. V avgustu jih izkopljemo in posadimo na stalno mesto. Še boljši uspeh je, ako prej take mladice z nekoliko koreninami že julija pikiramo v senčni legi na prostem ali pa v mrzli gredi pod oknom v razdalji 10×10 cm. Na stalno mesto sadimo tako vzgojene jagode avgusta ali pa marca. V avgustu posajene doprinesejo v naslednjem letu več sadja kakor druge, posajene v marcu. V naslednjem letu pa se rodnost izravna. Ob sajenju pazimo, da korenine ne ovenejo, in pa da jih sadimo ravno tako globoko, kakor so prej rastle. Nasad zalivamo in če je suho, sončno vreme, je uspešno, da ga tudi zasenčimo, dokler se ne pokaže rast. Sadimo pa jagode po 40 cm narazen. Na običajno 120 cm široko gredo posadimo torej tri vrste. Ako pa sadimo jagode kot obrobek ob poti ali med sadnim drevjem po eno vrsto, določimo razdaljo 50 cm.

Kakor pri vseh kulturah je tudi tu zatiranje plevela nujno delo. Prav tako rahljanje zemeljske skorje. S tem pospešujemo dostop zraka h koreninam in oviramo izsuševanje zemlje. To delo pa mora biti plitvo opravljeno, da ne posekamo korenin, ki jih imajo jagode blizu površja zemlje. Jagode potrebujejo obilo vlage, zlasti ob cvetju. Zato je zelo koristno, ako jih v tem času zalivamo, ako je mogoče. Z večjim donosom nam ta trud obilo poplačajo.

Že pred cvetenjem, zlasti pa po dozorenju plodov odganjajo jagode, razen navedenih mesečnih, številne motvozaste odrasleke, s katerimi se razmnožujejo. Te treba redno trgati, da matrne rastline ne opešajo, kar bi bila posledica bolj pičla letina v naslednjem letu in pa prezgodnja izčrpanost. Samo tedaj, ko rabimo sadike za nov nasad, vzgajamo te, pa samo od najrodovitnejših in zdravih mater, kakor je bilo že prej povedano.

Zaradi teže plodov se peclji upognejo do tal. Da se plodovi ne umažejo, jih pokladamo z lesno volno, s koščki opeke ali skriljevca, pa tudi jih dvigamo na žičnate opore. Obiramo pa dozorele jagode samo zjutraj ob hladu. Take so najbolj dišeče pa tudi najtrajnejše. Ob vročini nabrane kmalu zginejo, zaradi tega tako tudi niso za razpošiljanje. Sveže jagode so zdravo sadje. Ako jih je odveč, pripravljajo gospodinje razne shranke. Prav dobro jih plačujejo tudi tovarne za konzerve.

Kakor vse rastline potrebujejo tudi jagode gnojenje. Najbolje je, da gnojimo jagodam v jeseni z razhojenim, drobnim hlevskim gno-

jem, ki ga rano spomladi prav plitvo podkopljemo. Obenem varuje gnoj rastline pred pozebo, ki v prelahki zemlji in v vetrovnih krajih povzroči škodo. Vendar ne smemo pri tem gnojenju pokriti rastlin. Pokrite bi se omehkužile in pozeble. Ako pa kdo hoče še temeljiteje pognojiti, naj v marcu potrosi na vsak m² prostora po 3 dkg superfosfata, 2 dkg kalijeve soli in v presledkih 14 dni dvakrat po ½ dkg sečnine. Večja množina umetnih gnojil škoduje jagodam.

Nasad jagod traja 3 do 4 leta. Najbogatejšo letino dado v drugem rodu, potem pa rodnost peša. Čim pobereмо plodove zadnje letine, prekopljemo zemljišče in ga uporabimo za nasad ali setev druge povrtnine. Ker je zemlja tu za jagode izčrpana, jih ne smemo na tem mestu saditi pred potekom treh do štirih let. Priden vrtnar pa nasadi že v istem, še boljše eno leto prej nov nasad na drugem kraju. Stare, izkopane jagodne rastline so brez vrednosti in neuporabne.

Tudi jagode imajo mnogo škodljivcev. Največji požeruh jagod je kos, katerega se ubranimo le s puško. So pa tudi spodjedi korenin, kakor rumene strune, bele ličinke majevega hrošča in sive ličinke zimске sovke. Plodove grizejo tudi bramorji, polži, črne stonoge in še razni hrošči, ki jih zatiramo z lovenjem. Včasih se pojavi na listju jagod bela pegavost. To preprečimo, ako škropimo enkrat pred cvetenjem in dvakrat po cvetenju z 1% bordoško brozgo (zmes bakrene galice in apna v vodi). V brezsnježni ostri zimi uniči pozeba mnogo rastlin, zlasti enoletnih. V ogib te škode potrosimo ob rastlinah v jeseni droben gnoj.

Najplodnejši zgodbičar v Jugoslaviji

Dne 30. novembra bo Mićun M. Pavićević obhajal 60 letnico svojega rojstva in 40 letnico svojega slovstvenega delovanja. Lep in zajeten človek po telesni postavi vam je to, hkratu pa neutrudljiv duševni delavec. Pri vsem tem je samouk kakor njegov rojak Karadžić. Neki kritik je nazval Pavićevića: Karadžić anekdote. Poleg izvirnih spisov je namreč naš godovnik objavil celo vrsto knjig pod naslovom: Crnogorci u pričama i anegdota. Doslej je izšlo 23 zbirk takega gradiva. Neobjavljenega pa je morda

še za toliko. Saj g. Mićun ne kani odložiti peresa. Tako si v kratkem zasluži priimek: „Največji anekdotar na svetu“ — če že zdaj ni največji. Samo v l. 1939. je zagledalo beli svet 2000 strani osmerke njegovih povestic o črnogorskih junakih.

Nekatere zglede naj vam ponašim iz 21. knjige.

Pijan ko svinja

V Crmnici raste od nekdanj debelo grozdje, od katerega se je delalo prirodno in čisto vino. Pred 80 leti Crmničani niso imeli komu prodajati svoja vina, temveč so jih trošili sami in s prijatelji. A čeprav je trta obilo rodila, v teh dneh po Crmnici niso mogli najti okajenega človeka. Ono količino starega vina, ki ga preko leta niso mogli posušiti, so gospodarji polivali iz sodov, da bi se vanje nalival mošt, ako tudi so vedeli, da je staro vino boljše od novega. Starino so ponavadi iztočili v ograde pred hišami, koder so se držali pujsi. Ti so po lužah rili in se čestokrat omamili. Od tod je v Crmnici ostala beseda, ko se je v novejšem času jel narod opijati: „Opjanio se kâ prasac“.

Nekdanj so Crmničani govorili: „Kolikor več popijemo vina, toliko več krvi dobimo“. Zato so plemenito kapljico dajali ne samo nedorasli deci, marveč celo dojenčkom.

Crmnica je še danes bogata z lozo. Malo je hiš, kjer ne bi imeli po nekoliko barilov žlahtne tekočine. Ljudje pijo in se opijajo, razgovarjajo se in pojo:

Nesta vina, nesta razgovora!

Nema vina, nema prijatelja!

Če Bog da

Ko so še Turki gospodarili v Baru ter Ulcinju, je Nikola Baranin po večerji rekel ženi:

— Zjutraj bo treba rano vstati, če bo vedro, da posejemo pšenico. Ti ostani doma, jaz pa pojdem, da popravim ogrado.

— Kako neki ti ni ušlo, da bi bil dejal: „Ako Bog da?“

— Molči! Jutri bo ali jasno ali oblačno... in oplazi družico z zadlankom (= vnic) po licu.

Napočil je oblačen dan. Nikola s kosirjem in vilami naravnost k ogradi pri Dobri vodi. Dohitita ga dva pandurja iz Bara in vprašata za neko selce nad Klezno.

— Dve uri hoda je do njega.

— Hajde, da nama pokažeš.

Upiral se je, toda možaka sta ga primorala, da je krenil z njima.

Ves dan je padal silen dež. Žena se čudi, da ni gospodarja domov, saj je vedela, da ob takem naliivu ne more delati. Oglasili so se prvi petelini, a njega nikakor ni! Žena malo podrema in nazadnje z otroki zaspi. Minila je polnoč. Nekdo trka na vrata. Žena iz spanja:

— Kdo je?

Mož ji skoro z jokavim glasom odgovori:

— Jaz sem, ako Bog da!“

Sramota briti brke

Luka Musin Milić pase skupaj v planini ovce z Jankom Todorovicim. Luka je imel velike „vose“ pod nosom.

„Ajde, Luka, da ti obrijem brke, pa ti dam tolar!“

Luka se polakomni na tolar in Janko mu pobrije mustače.

Ko je videl brke pred seboj in se ogledal v kamenici vode, se je zasramoval samega sebe. Celo leto si ni upal v selo, marveč se je skrival pred ljudmi, dokler mu niso ruse narasle.

(Ob tej priliki se bo kdo spomnil ruskega carja Petra Velikega, ki je možem ukazal striči brade. Star boljar, ki se je v zrcalu videl tako „onečenjenega“, je pri tej priči padel mrtev na tla. Op. prev.).

Lažem

Andrija Popov je bil kaj bogat. Vsak tržni dan se ljudje okoli njega sprehajajo. Pomenek nanese na to, ali je sramota reči: „Lažem“.

„Ni sramota,“ se oglasi Andrija prvi, „samo kadar je človeku v korist.“

Za besedo ga prime Luka Markov, češ:

„Kolikokrat bi ti dejal ‚lažem‘ za goldinar?“

„Šestdesetkrat.“

„Nâ goldinar pa kriči!“ in mu ga pomoli.

„Štejte,“ veli Andrija in počne: „Lažem, lažem...“ In tako po vrsti 60 krat.

Vsi se mu smejó in krog radovednežev se večja okoli njih.

Ko je seštel in spravil forint v žep, se okrene proti vsem in se še on sladko nasmeje: „Ha, ha, ha!“

Ko ga vprašajo, zakaj se tako smeje, odvrne:

„Vi ste se zastonj smejali, jaz pa se smejem, ker sem zaslužil forint. A kdo je nepoštenejši od nas?“

Koliko stane pes?

Milija Cuca pride z ženo v Kotor. Na sejmu vidi, kako drago se prodajajo psički, in reče boljši polovici:

„Glej, kako dragi so ščenci! Če bi midva prignala našega črnega kucina, koliko bi vzela zanj!“

Ob naslednjem semanjem dnevu privežeta cucka na vrv in hajdi z njim naravnost v Kotor na semenj. Pot privede mimo švabskega častnika, ki vpraša:

„Was kostet der Hund?“

„Ne prodajemo na funt, ampak počez!“

Kavarna — očetna hiša

Rojstni dan cesarja Franja Josipa. Vse je bilo v najsvečanejši opravi. Po zahvalnici pridejo najuglednejši meščani, častniki in uradniki v kavarno na kotorski obali ter otvorijo banket na čast vladarju. Godba privabi tudi kmeta Živka Popovića iz Cucev, ki je bil ta dan prispel v Kotor zaradi trgovine. Sede za mizo v narodni noši in naroči šilce žganja. Mimo pride postrežnik, pomeri ga od glave do pete in nanj ne okrene glave. Živku ni to prav, povleče kapo na čelo, vstane, pa s strumnim in svobodnim korakom, z dvignjeno glavo, stopi do točilnice, kjer so bili na policah razvrščeni razni likerji, potegne drenovko nekolikokrat, da jamejo steklenice pokati in žganine cureti po tleh. Vse obstane kakor vkopano. Natakari se umaknejo, misleč, da imajo opraviti z blaznim.

Ko je Živko potrl vse flaše in čaše, predene gorjačo v levo, desnico položi na samokres in pokliče gospodarja, ki je smrtno bled kukal izza vrat:

„Daj račun!“

Gospodar vzame svinčnik in papir, zračuna in pomoli. Živko se ozre na papir, in dasi je bila cena pretirana, se nasmehne, odpne pas in iz njega se usujejo sami napoleoni. Ko je seštel in plačal, „Kavarna je domača hiša za vsakogar, kdor hoče plačati! Dobro si zapomni lacman (tujec, iz Landsmann), da Črnogorec vse hoče in more, pa tudi v carjevi državi, samo če se mu kdo dotakne obraza. To naj ti bo v opomin: čim pride kakšen Črnogorec, njega najprej postreži, ker tudi v tem hočemo biti prvi.“

Božjepotnik — Bogu napotnik

Major Djoka Abramović iz Bjelice ima prav lepo soprogo in z njo celo jato otrok. Ko je poslednje dete rodila, ni imela mleka, da bi dojila. Major je v stiski in ne ve kaj početi.

Za to pa zve glasoviti Savo Poček s Cetinja, ki je hodil med ljudstvom baje ko pobožen mož in je z molitvami pomagal bolnikom ali nadložnim. Prepričeval je preproste ljudi, da se njemu sama odpirajo vsaka cerkvena vrata. Bilo je dosti bedakov, ki jih je prevaril. Celo črnogorski princ Mirko ga je štel za svetitelja. Pride k Djoki in mu reče:

„Žal mi je, da te je obiskala tolika nesreča. Pa sem prišel k tebi, da ti pomorem v božjem imenu. Daj mi ženo za nekoliko dni. Po cerkvah in samostanih bova hodila in milost izprosila od Boga, da dobi mleko.“

„Ne dam, Savo, da bi hodila s teboj, pa če bi dajala po pet ok mleka (oka = 4 litre). Poberi se mi od tod, da te ne premlastim s to črešnjevačo kakor mačko!“

Dr. Anton Debeljak.

Z A D R U Ź N I V E S T N I K

Okraski za božično drevesce.

V naši zadrugi prodajalni smo letos zalogo okraskov za božično drevesce še bolj izpopolnili. Našim članom nudimo lepe večje in manjše kroglice, svetle in motne, zlate in srebrne in barvaste. Kot dopolnilo in za okrasek na vrhu drevesca, imamo srebrne konice ali pa zvezde. Prav lepo okrasimo vrh, ako ga oddamo s srebrnimi zvezdami od treh strani namesto z eno samo zvezdo, ki jo je lepo videti samo od ene strani. V domači prodajalni dobite tudi lepe, košate srebrne vence, pa zlate in srebrne Marijine laske. In še dosti drugih stvari imamo, ki jih boste opazili in zbrali pri obisku v zadrugi prodajalni.

Božično obdarovanje.

Da je Miklavž izrazit praznik za otroke, lahko ugotovimo to takoj prvi dan po Miklavžu, ker nam ni nič prinesel. Toda ker od Miklavža do božiča ni veliko več kakor toliko, kolikor „zine petelin“, se hitro potolažimo, saj imamo upanje, da nas Božiček ne bo pozabil, ker božji otroci smo pa vsi, dokler živimo! Božiček glede starosti ni tako natančen kakor Miklavž. Nasprotno, zdi se, da obdaruje odrasle celo raje kakor otroke. Otroke je obdaril Miklavž, on bo pa odrasle, ki so nebeškega daru prav tako veseli in potrebni! Upamo, da nam Božiček ne bo preveč zameril, če bomo

prav letos imeli do njega nekoliko več prošenj kakor druga leta. Zima, ki se bo prav kmalu začela, če se že ni, in pa čudne prilike nas silijo k temu, da neomajno vztrajamo v naših prošnjah do Božička, da nam prinese tople zimske stvari.

Malokatero božično darilo nam npravi toliko veselja kakor blago za toplo domačo obleko. Take obleke je potreben vsak član družine. Če ne opravljamo v njej dopoldanskega domačega dela, nam taka obleka služi po več let. Če je taka obleka primerno narejena, jo lahko nosimo doma popoldne, a še bolj prav nam pride, če moramo ponoči ostajati k bolnikom ali otrokom. Pa ne samo odraslim je taka obleka potrebna, temveč tudi otrokom, deklicam in dečkom. Poznam neko gospo, ki ima dva otoka: hčerko, staro 13 let, in sina, starega 16 let. Obe ma je ta mati naredila sama jutranje obleke. Obleka od hčerke je bolj živahne barve, sinova pa iz temnorjave debele flanele. Ta žena je nekoč služila kot vzgojiteljica v neki bogati hiši in je tam videla, kako koristne so take obleke tudi za otroke. Oblečejo jih zjutraj, ko vstanejo in se gredo umivat. Ko pridejo zvečer premrli od mraza iz šole itd. Kroj za dečke mora biti zelo enostaven, za deklice pa se lahko malo bolj izmišljujemo. Zelo lepe so take jutranje obleke za mlade punčke, ako so narejene s kratkim životkom, ki sega kakih 5 cm nad pasom in se nekoliko prilega životu. Od pasu doli pa mora biti haljica močno nabrana.

Ko govorimo o domačih oblekah, ne smemo prezreti tistega, ki dela izven hi-

še za vzdrževanje svoje rodbine, moža-očeta. Nobeni ženi ni ljubo, če poseda mož okrog v obleki, v kateri hodi v službo ali na delo. In kako dobro se zdi tudi njemu samemu, če more sleči suknjič, ko pride domov, in obleči bodisi lahko toplo volneno jopico, ali pa kratki suknjič, narujen iz mehkega, toplega kameljskega kosminja. Kako vse drugače, bolj domače in prijetno izgledajo naši moški člani, če so doma drugače oblečeni kakor v uradu in na cesti. Tak suknjič lahko same naredimo, če smo količkaj spretne, ali pa ga nam naredi šivilja ali krojač. Blago dobimo v naši združni prodajalni. Lahko uporabimo tudi dvojno flanelo namesto kameljskega kosminja, ki precej stane. Ako pa Božičku ni mogoče prinesiti hišnemu gospodarju in gospodu tople suknjič, pa naj mu prinese vsaj tople copate!

Za druga zimska darila prihajajo v poštev tudi samo topli predmeti. V naši prodajalni imamo zdaj posebno veliko zalogo volnenih rokavic za gospode, gospe in otroke. Prav tako imamo lepe volnene šale za gospode in dame. Prav dobro smo še tudi založeni s pletenimi jopicami, nogavicami in drugimi volnenimi predmeti. Posebno opozarjamo na žepne robce za gospode. Imamo jih v različnih kvalitetah in vzorcih. Čisto bele iz finega tenkega blaga, bele z enobarvnim čislom, s čislom v več barvah, in barvaste robce. Prav tako velika je izbira tudi v damskih in otroških robčkah.

Pripominjamo, da so naše cene v omejenih izdelkih še stare cene, ki bodo kmalu redkost za dobro blago.

ČE NE ZNAJO DEKLETA KUHATI.

Težko si predstavljam dekleta, ki bi ne znalo kuhati in pripraviti vsaj preprostih domačih jedil. In vendar je takih deklet mnogo. Njih starši in one same žive v zmoti, da je dovolj, če napravijo par gimnazij, trgovsko ali meščansko šolo, in da kuharsko in gospodinjsko znanje ni važna stvar.

In če se dekleta brez tega znanja poroči, bo k zakonski sreči in soglasju mnogo

manjkalo. V drugačnem položaju pa je dekleta, ki lahko pove svojemu ženinu veselo vest, da je obiskovala kuharski, gospodinjski in šivalni tečaj v **Združni železničarski menzi**, kjer se je naučila ne samo kuhanja preprostih jedi, temveč tudi kaj boljšega.

V sedanji dnevni gospodinjski tečaj v **Združni železničarski menzi** se je vpisalo ter obiskuje tečaj 14 učenk, po večini so to hčere naših železničarjev. Večerni tečaj pa ima rekordno število, to je 25 tečajnic, ki z največjim veseljem in vnemo kuhajo, se uče gospodinjstva, serviranja in šivanja, tako da bodo iz njih postale v kratkem času 4 mesecev dobre in praktične gospodinje, zmožne upravljati kuhinjske in hišne posle, ki čakajo vsako samostojno gospodinjico.

Gospodinjski tečaji v **Železničarski menzi** so priznani radi svojega praktičnega učenja in radi lahko razumljivega pouka.

V vse dnevne tečaje so se prijavile učenke v zadostnem številu brez objave ali reklame v dnevnikih. Za večerne jeenske tečaje pa je bilo več prijavljenk odklonjenih, ker so že bila vsa mesta zasedena.

Prihodnji zimski dnevni tečaji se prično z dnem 15. januarja 1940, večerni pa z dnem 1. februarja 1940.

Prijave se sprejemajo v pisarni **Železničarske menze** v Ljubljani, Pražakova ulica št. 10 (Ljubljanski dvor).

IZ „ZEGOZE“.

V okviru kmetijske razstave na letošnjem ljubljanskem velesejmu je bila med drugimi prirejena tudi **I. banovinska razstava malih živali in produktov**, ki jih imamo od reje malih živali.

Od 126 kletk kuncev so razstavili 16 kletk železničarji; od 176 kletk perutnine je bilo tudi 9 kletk last naših stanovskih tovarišev, a od 21 razstavljenih koz pa so tri pripadale „žegozarjem“.

Od vseh razstavljenih živali je torej pripadalo nekaj manj kot 10% železničarjem. Če pomislimo, da železničarji ne tvorijo niti 1% vsega prebivalstva v Slo-

veniji, je torej naša udeležba bila nad vse častna.

Tudi pri nagradah, kjer se prav za prav pokaže, kakšne reje so razstavljenе živali, so železničarji dobro odrezali, saj je od 16 njihovih kletk prejelo 10 prvo in 6 drugo nagrado. Perutnarji so bili vsi odlikovani s prvo nagrado, med temi tov. Pirš iz Maribora celo z „zmagovalno“ nagrado za razstavljenе štajerke, od kozjerejcev pa je dobil tov. Glušič prvo nagrado za razstavljenо kozo naše domorodne solčavske pasme, ostali dve živali sta dobili drugo nagrado.

Razstava anhorske volne in izdelkov „žegoze“ na ljubljanskem velesejmu.

To bi bil nekak številčen pregled uspehov in ravni pri reji malih živali pri nas železničarjih. Uspeh bi bil pa lahko še vse drugačen, če bi bilo z merodajne strani več podpore.

Medtem ko so živali razstajljali posamezni rejci, se je v oddelku produktov in izdelkov na tej razstavi prvič predstavila javnosti naša „žegoza“ s svojimi izdelki iz anhorske volne in kunčjih kožic.

Tovariši se bodo še gotovo spominjali tako zvane „anhorske akcije“, za katero je pred dobrimi tremi leti dal iniciativo tov. Kampuš. Takrat je marsikateri njegovih tovarišev imel njegov načrt za utopijo, češ, železničarji in pridelovanje

volne, povrh pa še kunčje, pa predenje, pa pletenje in tkanje — iz tega ne bo nič. In vendar!

Žegoza je najprej znala med železničarji vzbuditi zanimanje za rejo kuncev. Res je, da danes med železničarji, na žalost, še reja kuncev ni tako razširjena kot je to svoje dni tov. Kampuš računal. Ali ravno ob pravem času nas je začel pripravljati na čase, ki jih pravkar živimo in ki nas še čakajo... Pomislite na sedanji mednarodni položaj, ko bo volno boljših vrst in druge vlaknine le težko za dobiti, in še kar jih bo na razpolago, bodo po nezmogljivih cenah! Torej k samopomoči! Vsaka železničarska družina, ki obdeluje svoj vrt ali njivico, ima možnost, da si, če je le količkan pridna in iznajdljiva, lahko sama doma pridela letno 1—2 kilograma najfinjše kunčje volne. To količino potrebuje za sebe in jo pridela, če redi 5 do 10 angorcev-volnarjev. Preživi jih lahko z odpadki v gospodinjstvu, iz vrta, s travo in deteljo, ki raste ob železniških nasipih in potih, s pravočasno preskrbljeno suho krmo itd. Na kratko rečeno, s hrano, ki gre sicer brez vsakršnega haska v nič.

Nekaj nad sto tovarišev je Kampušu sledilo. Združeni v „žegozi“ so že letos pridelali nad 250 kilogramov anhorske volne, ki jo je „žegoza“ deloma tudi odkupila in tako dala temu dragocenemu pridelku pravo ceno in vrednost. A sami železničarji bi jo lahko pridelali najmanj 4—5 krat več, če bi se zavedali narodnih, državnih in navsezadnje svojih potreb tako, kot se zaveda teh dolžnosti onih 100 „žegozarjev“.

Obširen in okusno opremljen oddelok „žegoze“ na jesenskem velesejmu v Ljubljani nam je pokazal rezultate teh, za gospodarsko-kulturni in socialni dvig malega človeka-uslužbenca vsega uvaževanja vrednih prizadevanj. Na velesejmu smo videli navadno ročno prejo, potem prejo, spredeno v „žegozini“ lastni mehanični ali strojni predilnici v Kranju v naravni beli barvi in v najrazličnejših

nežnih in modnih barvah in izvedbah, zatem zimsko moško in žensko perilo ter razne druge praktične predmete, izdelane na pletilnih strojih naših zadrugark ter z mnogo okusa ročno spletene ženske jopice, šale, otroške garniture itd. Vso to blago je pa po mojem mnenju potisnilo v ozadje angora-sukno, čigar tvarina se je pri nas doma pridelala, spreli in stkali so jo pa, mimogrede povedano, sinovi naših stanovskih tovarišev pod hvalevrednim vodstvom Državne tekstilne šole v Kranju.

Ce se ne motim, je ravno z razstavljenim suknom hotela „Žegoza“ pokazati, kaj se da in kaj bi se še dalo doseči, če bi se število njenega članstva podese-tilo.

Moralni uspeh „Žegoze“ na tej I. ba-novinski razstavi malih živali je lahko vsem železničarjem v ponos, požrtvoval-nemu in nesebičnemu delovanju uprav-nega odbora „Žegoze“ pa v zadoščenje. Za one pa, ki so dosedaj skeptično, neka-teri celo z ironičnim omalovaževanjem gledali na njeno delovanje, pa bodi glas-no in odločno vabilo za pristop v njene vrste.

Ker na tržiščih angorske volne pri-manjuje in danes „Žegoza“ plačuje za najboljšo kvaliteto nad 450 dinarjev za kilogram, se naj reje angorcev oprimejo vsi železničarji, ki goje kunce drugih pa-sem, kakor tudi vsi oni, ki imajo zato le količkaj priložnosti, ker je njena renta-bilnost dokazana.

I. S.

IZ „ŽELEZNIČARSKEGA PODPORNEGA DRUŠTVA ZA TUBERKULOZNE“.

Dne 31. januarja 1938 se je vršil usta-novni občni zbor „Železničarskega pod-pornega društva za tuberkulozne pri di-rekciji državnih železnic v Ljubljani“.

Namen tega društva je v tem, da omo-goči železničarjem in njihovim družin-skim članom zdravljenje najtežje ljud-ske bolezni — tuberkuloze. Znano je, da Bolniški fond državnega prometnega osebja nudi svojo pomoč za sanatorijsko zdravljenje te bolezni v višini celotne oskrbnine samo aktivnemu pomožnemu

osebju, medtem ko morajo regulirani uslužbenci in družinski člani pomožnega in reguliranega osebja doplačevati k da-jatvam bolniškega fonda gotove odstotke. Le redki so primeri, da more družina brez škode za svoje preživljanje utrpeti ta doplačila v primeru, ko se nahaja v zdravilišču njihov družinski glavar ali kak drug član družine.

Prav tako je znano, da Bolniški fond odobrava zgoraj navedene dajatve za sa-natorijsko zdravljenje aktivnim regulira-nim uslužbencem za dobo enega leta, aktivnemu pomožnemu osebju do 6 mese-cev, za družinske člane pa samo do treh mesecev zdravljenja.

Niso redki primeri, da je za dokončno ozdravljenje potrebno daljše bivanje v zdravilišču, nego doba, za katero odobra-va Bolniški fond svoje dajatve. V tem primeru pa pade celotna oskrbnina za zdravljenje v zdravilišču v breme dotič-nega. Pri skromnih železničarskih dohod-kih pa je to ogromno breme skoraj ne-zmogljivo, čemur je posledica ta, da mora bolnik na pol okrevan zapustiti zdravi-lišče.

Vse te primere se je predvidevalo ob ustanovitvi tega društva, ki naj s svojimi sredstvi omogoči zdravljenje ali pa na-daljevanje potrebnega zdravljenja.

Tekom svojega kratkega delovanja je društvo v tem pogledu doseglo že lepe uspehe in je v svoji okrožnici iz janua-rja meseca t. l. objavilo komu in kake podpore so bile odobrene v prvem letu društvenega delovanja.

Za vse te uspehe pa se mora društvo zahvaliti vsem železničarjem, ki so pra-vilno razumeli poziv za pristop v dru-štveno članstvo z najnižjo članarino din 1.— mesečno. V kolikor pa poedin-cem ni bilo mogoče plačevati niti te nizke članarine, pa so se odzvali prošnji dru-štva, da ob izplačilu svojih mesečnih prejemkov podarijo društvu drobiž izpod din 1.—. Nemala zasluga pri zbiranju društvenih dohodkov pa gre tudi služ-benim starešinam, ki vrše vse te posle na zbiranju članarine požrtvovalno in brez vsake odškodnine.

Da je vse osebe ljubljanske direkcije pravilno razumelo človekoljuben namen društva, pa še posebej potrjujeta naslednja primera:

Ob smrti bivšega ministra prometa g. dr. Mehmeda Spahe je osebe direkcije drž. železnic v Ljubljani zbralo v počastitev njegovega spomina znesek din 1280'50; ta znesek je bil po odredbi g. direktorja ing. Kavčiča Rudolfa darovan temu društvu.

Prav tako je osebe postaje Rajhenburg zbralo med seboj znesek din 76'50 in ga mesto venca na krsto pokojnega

revidenta Marinča Josipa darovalo društvu.

Ko se zahvaljujemo vsem tem darovalcem za nakazane zneske, ki bodo pač najbolje uporabljene za lajšanje gorja onim, ki so zapadli tej težki bolezni, smo trdno prepričani, da so v našem življenju česti primeri, ko proslavljamo kaj veseliga ali pa hočemo počastiti spomin naših umrlih starešin ali tovarišev. Naj bi bila v takih primerih prednja vzgleda posnemanja v zavesti, da bo tako pomagano pomoči najpotrebnejšim železničarjem.

Društveni odbor.

Gospodarski in tržni pregled

DVIGANJE CEN ŽIVILOM PRI PRODU-CENTIH IN BLAGU V TOVARNAH.

K našemu članku „Skrbi konsumenta“, ki ga priobčujemo na drugem mestu, še nekaj pripomb!

Kmalu po izbruhu sedanje vojne se je tudi pri nas pojavila bojazen, da se bodo cene domačim živilom povišale in bo zmanjkalo na tržiščih blaga in živil, ki se uvažajo po morju iz inozemstva. Izkazalo se je, da je bila ta bojazen upravičena.

Domača živila, t. j. domači poljski pridelki, so se (ker ni bilo nobene prepovedi) prekomerno podražile. Podražitev krompirja izvira od producenta, to je od kmetov samih, ker uredba ne prepoveduje podražitve živil od producenta. Cene krompirja so porastle od 0'70 do 2'—dinarjev pred očmi vseh oblasti. Zeleňjava na trgu se je podražila za 100% in še več, ne da bi bil kdo kaznovan ali poklican na odgovor. Jajca, ki so domačega izvora, so se podražila od 0'60 na 1'60 din in ni bilo nikogar, ki bi bil to preprečil. Pšenica se je podražila od „Prizadove“ maksimalne cene, ki je znašala 1'65 din, na 2'—din. Ceno pšenice so dvigali veleagrarci in prekupci z očitnim pristankom „Prizada“, ki je privilegirano izvozno društvo. „Prizad“ je društvo pod državno zaščito in je njegova naloga dviganje cen živil na domačih tržiščih in za izvoz. V

juliju je bila cena pšenice na svetovnem tržišču 65'—din za 100 kg. „Prizad“ je pa postavil ceno za pšenico v Jugoslaviji 165'—za 100 kg, torej 100 din nad svetovno pariteto.

Ker se je podražila pšenica v Banatu, so poskočile znatno tudi cene moki. Nihče ni oviral te podražitve pri producentih, to je veletrgovcih in prekupcih, in tudi sam „Prizad“ ne. Mast, olje, koruza, fižol itd., vse se je podražilo pri producentih, ne da bi oblast nastopila proti temu, dokler je še bil čas za to.

Zmanjkalo je tudi olja, mila, masti, izdelkov domačih tovarn in iz domačih surovin.

Usnje se je podražilo čez noč od 30 do 50%, čeravno so imeli tovarnarji usnje, namočene in pripravljene kože za izdelavo, kupljene od mesarjev po 7'—din za kg.

Loj in kože so se kasneje podražile, čeravno so cene živini ostale neizpremenjene, to je stare.

V tekstilnih tovarnah je zmanjkalo blaga; v malih količinah se sicer še dobi, pa je znatno dražje. Razni potniki tekstilnih in drugih tovarn so nas svoj čas kar oblegali in z njim lastno zgovornostjo priporočali in usiljevali svoje blago. Danes so pa potniki skoraj popolnoma izostali. Blago, ki smo ga naročevali iz tovarn, ne dobimo, češ da ga ni v zalogi, da

je razprodano, da ga ne morejo izdelovati, ker primanjkuje surovin, da se ne more uvažati iz inozemstva itd.

Če bo šlo tako naprej, da bodo producenti po prosti volji dražili živila in tovarnarji dvigali cene in zadrževali blago, potem bo zadrugam onemogočeno vsako poslovanje in preskrba članstva z najpotrebnejšimi živili in blagom.

V dnevnikih smo čitali, da se v Nemčijo ni izvozilo 2500 vagonov bele moke, ker so cene naši moki previsoke in se s temi visokimi cenami naše moke Nemčija

ne strinja. Torej za nas cene moki niso previsoke, pač pa za inozemce, ki dobijo od nas moko po znatno nižjih cenah, kakor jih mi doma za domačo moko plačujemo.

Skrajni čas je, da se draginja prepreči pri korenu, uredi naj se kontrola pri producentih, pri veleagrarcih, prekupčevalcih, v domačih ter tujih tovarnah v naši državi. Povišajo naj se draginji primerno plače državnim nameščencem in železničarjem vseh kategorij.

L. J.

Iz uprave

Spremembe v listi delegatov.

Dodatno k spremembam, ki smo jih priobčili v letošnji 4. številki „Zadrugarja“, objavljamo zopet spremembe, ki so zatem nastale med delegati.

Volilno okrožje Ptuj:

Zaradi smrti je prestal mandat delegata g. Repiča Ignacija in je prevzel njegove funkcije namestnik g. Škorjanc Ivan, prometnik v Ormožu.

Volilno okrožje upokojenci in vdove Maribor:

Zaradi smrti je prestal mandat delegata g. Grila Jožeta in je stopil na nje-

govo mesto g. Dreo Ferdinand, zvaničnik I v pokoju iz Maribora.

Volilno okrožje Pragersko:

Zaradi premestitve in izselitve je prestal mandat delegatu g. Maierju Ferdinandu in je na osnovi točke 1., člena 24 pravilnika o volitvah delegatov in njih namestnikov prevzel funkcije delegata naslednji kandidat liste g. Tomanič Boštjan, progovni delavec na Pragerskem.

Prosimo, da po gornji objavi popravite oz. spopolnite seznam, ki je bil objavljen na straneh 283/286, številka 9 „Zadrugarja“, iz leta 1938.

Vesele božične praznike in srečno novo leto

*želi vsem članom in njihovim rodbinam,
sotrudnikom in čitateljem „Zadrugarja“
ter vsem prijateljem združenega pokreta.*

Uredništvo.

Uprava.

„Zadrugar“ izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ž., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Tyrševa cesta številka 89. — Tiskali J. Blasnik nasled. Univerzitetna tiskarna in litografija, d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. železnic, r. z. z o. z. v Ljubljani

CENTRALA: LJUBLJANA, MASARYKOVA CESTA 17 • TELEFON ŠT. 46-52 IN 46-53

PRODAJALNE

Ljubljana:

Glav. kol., Masarykova cesta 17, telefon št. 4652-3

Gor. kol., Bleiweisova cesta 35, telefon št. 4651

Maribor:

Koroški kol., Frankopanska c. 34, telefon št. 2061

Glav. kol., Aleksandrova cesta 42., telefon št. 2825

Jesenice: Prešernova, telefon št. 606

Prodajamo samo članom.

CENIK št. 12

Obračunske cene veljavne od 21. decembra 1939 naprej.

Zadruga si pridržuje pravico, objavljene cene med mesecem znižati event. zvišati.

Na reklamacije se oziramo le takoj ob prejemu blaga.

Mlevski izdelki

Moka Ogg	kg	3.60
„ Og	„	3.60
„ št. 2	„	3.40
„ št. 5	„	3.20
„ ajdova	„	5.25
„ koruzna	„	2.50
„ „ krmilna	„	1.80
„ pšenična krmilna	„	2.10
„ ržena	„	3.20
Otrobi, pšenični debeli	„	1.90
„ „ drobni	„	1.70
Zdrob, činkvantin	„	3.60
„ koruzni	„	2.90
„ pšenični	„	4.40
Žikin zdrob ¼ kg	zav.	6.50

Testenine

Domače

Fidelini	kg	7.50
Krpice	„	7.50
Makaroni	„	7.50
Polži	„	7.50
Rezanci	„	7.50
Špageti	„	7.50
Zvezdice	„	7.50

Jalčne

Makaroni	kg	10.50
Polži	„	10.50

Jalčne v kartonih

Makaroni	kg	11.50
Špageti	„	11.50
Jajnine vseh vrst	„	17.—
A. C. „ „	„	18.—

Riž

Carolina	kg	—.—
Ia	„	12.—
Ila	„	11.—

Deželni pridelki

Čebula, domača	kg	2.50
Čebula, pražena „Cepo“	doza	6.—
Cesen	kg	6.50
Fižol, tetovski	„	6.—
Grah zelen	„	13.—
Ješprenj	„	4.75
Ješprenjček	„	7.50
Kaša	„	4.50
Koruza, debela	„	1.85
„ činkvantin	„	2.75
Krompir novi	„	Dnevna cena 14.—
Leča, Ia	„	2.50
Piča za kure	„	8.—
Ptičja hrana	„	2.60
Ječmen	„	2.50
Oves	„	2.90
Proso	„	Dnevna cena 3.50
Pšenica	„	3.50
Zelje kislo	„	3.25
„ „ v sodčkih	„	
Btto-Netto	„	

Sadje južno, sušeno in sveže

Rozine, Ia	kg	14.50
Rozine, Ila	„	12.50
Hruške suhe	„	4.50

Slive, suhe Ia	kg	5.—
Orehi celi	„	7.50
Orehova jederca	„	23.—
Fige v vencih	„	7.50
Jabolka	„	3.50, 3.75
Lešniki, tolčeni	„	43.—
Limone	kom.	—75
Mak plavi	kg	17.—
Mandeljni, Ia	„	52.—
Rožiči, celi	„	6.50
Rožičeva moka	„	6.50

Sladkor

Kocke	kg	15.25
Sipa, drobna	„	13.75
„ debela	„	13.85
V prahu	„	15.50
Bonboni	„	25.—
„ Fourres, Ia	„	40.—
Bonboniere	kom.	po izb.
Kandis	kg	28.—
Margo slad	„	44.—
Šumeča limonada	kom.	1.—

Sol

Fina	kg	4.—
Morska	„	1.50

Kava

Surova Santos	kg	84.—
„ Braziljska	„	75.—
„ Rio	„	70.—
Žgana Melange	„	105.—
„ Braziljska	„	93.—

Žitna kava

Ječmenova, slajena, za-		
družna	kg	11.—
Ječmenova, zadružna	„	7.50
Ržena, slajena, zadružna	„	12.—
Kneipp	„	13.50
Perola	„	13.50
Proja	„	9.—
Žika	„	13.—

Ostale kavine primesi

Cikorija Franck à ½ kg	kg	18.50
„ Franck à ¼ kg	„	19.50
„ Favorit à ½ kg	„	16.—
„ kolinska à ½ kg	„	18.50
„ kolinska à ¼ kg	„	19.—
Enrilo	„	21.—
Figova kava	„	23.—
Redilna kava	„	21.—

Mast

Mast Ia	kg	21.50
„ v dozah	doza	112.50
Ceres bel		
„ rumen		
Čajno maslo Ia gorenjsko	„	38.—
„ „ štajersko	„	34.—
Kuhano maslo	„	36.—

Mesni izdelki

Carsko meso	kg	21.—
Hrenovke	kom.	2.—
Jezik, goveji	kg	24.—
„ svinjski	„	24.—
Kare brez kože	„	23.—
Kračje	„	14.50

Kranjske klobase	kom.	3.50
Meso, prekajeno, vratina	kg	22.—
Prsni vršci	„	18.—
Reberca, brez kože	„	20.—
Salama, krakavska	„	24.—
„ letna	„	21.—
„ milanska	„	60.—
„ mortadela	„	25.—
„ navadna	„	12.—
„ ogrska	„	60.—
„ pariška	„	22.—
„ posebna	„	24.—
„ tirolska	„	22.—
Slanina, hamburška	„	23.—
„ krušna	„	22.—
„ papricirana	„	23.—
„ prekajena, deb.	„	23.—
„ soljena	„	22.—
„ tirolska	„	23.—
Svinjske glave, brez kosti	„	15.—
Svinjski parklji	„	8.—
Šunka, domača, kuhana	„	45.—
„ praška	„	24.—
„ zvitna	„	23.—
Želodec suhi	„	27.—

Ribe — pastete

Polenovka	kg	28.—
Sardele, očiščene, v olju	kom.	—75
Sard. obr. s kaper., mala	doza	4.50
„ „ „ „ velika	„	7.50
Sardine	„	8.—
„	„	6.50
„	„	5.50
„	„	3.25
„	kom.	1.25
Pašteta, jetrna	doza	5.25
„ sardelna	„	6.—
Guljaž, goveji	„	7.—
Vampi	„	6.50

Delikatese

Citronat	kg	100.—
Naš čaj	zav.	6.—
Čaj v dozah	vel. doza	32.—

Čaj v dozah	mal. doza	18.—
„ „ zavitkih	zav.	5.—
„ „ „	„	10.—
„ „ „	„	11.—
Čaj v zavitkih	zav.	21.—
„ brazilski „Mate“	„	3.50
„ odprti	kg	160.—
Čokolada à ¼ kg	tabl.	12.—
„ „ 1/10 „	„	5.—
„ „ 1/20 „	„	2.75
„ z lešniki	kom.	1.25
„ „ „ 1/10 kg	tabl.	6.75
„ „ „ 1/5 „	„	14.—
„ mlečna 1/14 kg	„	5.50
„ „ 1/7 „	„	11.—
Čokolada ribana	kg	50.—
Drobtine	„	6.—
Gorčica	„	17.—
„	koz.	7.—
Jajca, štajerska, dnevna		
cena		

Na progo jih ne moremo pošiljati.

Guljaž ekstrakt	zav.	3.50
Juhan, mali	stekl.	9.50
„ veliki	„	20.—
„ na drobno	dkg	1.30
Kakao, holandski	kg	68.—
Kapri	„	60.—
Keksi v zavitkih	zav.	6.—
„ „ „ à 1 kg	„	19.—
„ na drobno	kg	19.—
„ v pločev. dozah	doza	24.—
Kruh črn in bel	štruca	2.—
Kumarce, kozarec	38.— do 70.—	
Kvas	kg	42.—
Maggi, mali	stekl.	11.—
„ srednji	„	18.—
„ veliki	„	28.—
„ na drobno	dkg	1.50
„ kocke	kom.	1.—
„ „	6	5.—
Marmelada, jabolčna	kg	19.—
„ „ doza		
à 1 kg	„	20.—
Marmelada, marečna	„	29.—
„ „ doza		
à 1 kg	„	30.—
Med, cvetlični	„	19.—
„ ajdov	„	17.50
„ cvetlični, mali koz.	kom.	12.—
„ „ vel. „	„	23.—
„ „ mali lonč.	„	1.50
„ „ sred. „	„	4.—
„ „ vel. „	„	7.—
Desert šnite	„	1.25
Napolitanke, dolge	„	1.—
„ „	zav.	15.—
Oblati	„	15.—
Otroški piškoti	„	16.—

Prihajajte v prodajalno v odrejenem terminu, pa bodete dobro in hitro postreženi. Embalažo pošiljajte pravočasno.

Ovomaltine, mala . . . doza	10-50
„ srednja . . . „	24—
„ velika . . . „	43—
Paradižniki, $\frac{1}{8}$ kg . . . „	4-50
„ $\frac{1}{2}$ „ . . . „	10—
„ 1 „ . . . „	19—
Sir, Jason kom.	1-25
„ „ škatl.	7—
„ emendolski, Ia . . . kg	27—
„ Parmezan „	75—
„ stiški „	26—
„ trapistovski „	23—
„ edamski „	26—
Soda, jedilna „	20—

Pudingi in pecilni praški

Citronin prašek za puding zav.	2-50
Čokoladna krema „	3-50
Čokoladni prašek za puding „	2-80
Malinov prašek za puding „	2-50
Mandelnov prašek za puding „	2-50
Pecilni prašek „	1—
Pripomoček za vkuhanje „	2—
Rumenilo „	1—
Vanilijeva krema „	3—
Vanilijin prašek za puding „	2-50
Vanilijin sladkor „	1—
Zmes za šartelj „	12—

Dišave

Cimet, cel in zmlet . . . zav.	3—
Ingver „	3—
Janež „	2-50
Kamilce kg	34—
Klinčki (žbice), celi in zmleti zav.	2-50
Korjander „	2-50
Kumna „	2-50
Lavorjevo listje „	1—
„ zrnje „	1—
Majaron kg	65—
Muškatov cvet zav.	3—
Muškatovi orehi kom.	—75
Paprika, huda zav.	3—
„ sladka „	3—
Piment, cel in zmlet . . . „	2-50
Poper, „ „ „ „	3—
Vanilija v šibkah velika kom.	3-50
Žafran zav.	1—

Tekočine

Kis za vlaganje l	4—
„ nav., dvojno močni . . . „	3-50
„ vinski „	5—
Olje, bučno „	17—
„ italijansko „	22—

„ namizno l	16-50
„ olivno „	18—
„ „ Ia „Medicinal“ . . . „	27—
Francosko žganje, mala stekl.	10—
„ „ srednja „	24—
„ „ velika „	48—
Brandy, à 0'17 l „	—
„ „ 0'35 l „	28—
„ „ 0'70 l „	46—
Liker, Balkan, grenki . . . l	42—
„ „ sladki „	42—
„ Pelinkovec „	37—
„ razni „	38—
Rum Ia, à $\frac{1}{2}$ l stekl.	34—
„ Ia, „ 1 l „	58—
„ Ila, „ $\frac{1}{2}$ l „	25—
Esenca za liker „	5—
Rumova esenca „	8—
Žganje, borovničar, à $\frac{1}{2}$ l . . . „	24—
„ brinjevec, „ $\frac{1}{2}$ l . . . „	21—
„ hruševcevec, „ $\frac{1}{2}$ l . . . „	21—
„ slivovka, „ $\frac{1}{2}$ l . . . „	16—
„ tropinovec, „ $\frac{1}{2}$ l . . . „	21—
Vino, belo, štajersko . . . l	12—
„ Muškat. Silvanec . . . „	14—
„ Župsko, črno „	12—
„ cviček „	10—
„ belo, dalmatinsko . . . „	—
„ Opolo „	—
„ Prošek „	26—
„ Vermut „	30—
Malinovec, à $\frac{1}{2}$ l stekl.	14—
„ odprti kg	18—
Radenska voda $\frac{14}{10}$ l . . . stekl.	7—
„ „ $\frac{1}{2}$ l „	3-50
Rogaška voda $\frac{14}{10}$ l . . . „	7—
„ „ Donati 1 l „	6-50
Grenka voda Fr. Jožefova . . . „	11—

Potrebščine za perilo

Mila

Hubertus, sivo kg	14—
Merima „	15-50
Schicht, navadno kg	15—
„ terpentin „	16—
Zlatorog, navadno „	14-80
„ terpentin „	16—

Pralni praški

„Ena“, milne luske . . . kg	42—
„Henko“ soda zav.	2-50
Lux „	4-50
Perion „	5—
Persil „	5—
Radion „	5-50
Snežinka „	4-50

Ženska hvala zav.	2-50
Radost peric „	2-50
Teksil „	2-50
Belil „	2-75

Druge potrebščine

Soda za pranje kg	2-25
Lug „	3-75
Boraks zav.	2-50
„ carski škatl.	5-75
Škrob rižev „	5—
„ „ zav.	1-50
Plavilo v kockah „	2-50
Plavilni papir „	1-50
Pralni stroji, leseni, mali kom.	15—
„ „ „ vel. „	16—
Pralni stroji, pločev. mali „	17—
„ „ „ vel. „	19—
Vrvi za perilo 15 m	Cene po kvaliteti
„ „ „ 20 m	
„ „ „ 25 m	
„ „ „ 30 m	
„ „ „ 35 m	
„ „ „ 40 m	20—
Obešalniki za sušenje perila kom.	
Ščipalka za perilo „	—25

Toaletni predmeti

Milo, Elida kom.	—
„ Favorit „	8—
„ 7 cvetlic „ „	7-50
„ Glicerin „	5, 9
„ kopalno vel.	12—
„ kopalno mal.	7-50
„ Karbol „	4—
„ mandeljnovno „	6-50
„ Marija „	10—
„ Olivia mali	4-50
„ „ vel.	7—
„ domače „	4-50
„ Osiris „	7—
„ otroško „	8—
„ za roke „	4-50
„ Speick „	8—
„ za britje Ia „	8—
„ „ „ Ila „	3—
Cimean „	6-50
Chlorodont „	6-50
Doromat „	8-50
Kalodont mala	6-50
„ vel.	12—
Odol mala stekl.	22—
„ sred.	35—
„ vel.	65—
Olje, orehovo, pristno . . . „	8—
Olje za sončenje in ma- sažo „	6—
Ustna voda Cimean „	18—
Kolonska voda mala	13—
„ „ vel.	24—

